

**Dopady pěstování kávy na stabilitu regionu Latinské
Ameriky – případová studie Kolumbie, Peru a Bolívie**

Bakalářská práce

Autor: Markéta Ryšánková

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph. D.

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: „Dopady pěstování kávy na stabilitu regionu Latinské Ameriky – případová studie Kolumbie, Peru a Bolívie“ vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše

V Brně dne 19. května 2017

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Zbyškovi Koreckimu, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, připomínky a vstřícný přístup při psaní práce.

Dále bych ráda poděkovala své rodině, svému příteli a všem blízkým, kteří mě podporovali po celou dobu studia a bez jejichž trpělivosti a pomoci by nebylo možné práci dokončit.

Abstrakt

Ryšánková, M. *Dopady pěstování kávovníku na stabilitu regionu Latinské Ameriky – případová studie Kolumbie, Peru a Bolívie*. Brno, 2017

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a navrhnout marketingové změny v procesech Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance a Bird Friendly. Je zkoumán vliv pěstování kávovníku na stabilitu států Kolumbie, Peru a Bolívie. V literární rešerši jsou popsány produkční podmínky pěstování komodity, komplikace vytvářející se v kávovém průmyslu, teoretické přístupy ke změně klimatických podmínek a k certifikaci Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance a Bird Friendly. V analytické části je zkoumán vývoj spotřeby a produkce kávy, společně s výnosy u jednotlivých zemí v období od přelomu století do současnosti. Také je zkoumán vývoj výkupních cen kávy, rozdělení zisku z distribučního řetězce a souvislost mezi změnou zemědělské plochy a globálním oteplováním. Dále jsou analyzovány teoretické přístupy Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance a Bird Friendly. V návrhové části jsou vysvětleny možné změny marketingových strategií zmíněných organizací a řešení problémů v sociální oblasti pěstitelů.

Klíčová slova

Káva, klimatické změny, udržitelné zemědělství, životní úroveň, certifikace

Abstract

Ryšánková, M. *Impact of coffee growing on the stability of the Latin American region - case study of Colombia, Peru and Bolivia*. Brno, 2017

The aim of this bachelor thesis is to analyse and propose marketing changes in Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance and Bird Friendly processes. The influence of coffee growing on stability of the states of Colombia, Peru and Bolivia is analysed. The theoretical Framework describes the production conditions of the commodity, the complications of the coffee industry, the teoretical approaches to climate change and the certification of Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance and Bird Friendly. In the analytical part, the development of consumption and production of coffe, together with revenues form individual countries in the period from turn of the century to the present, are analysed. The development of coffee purchase prices, the distribution of profit from the distribution chain and the link between the change of agricultural area and global warming are also being studied. Furthemore, the theoretical approches of Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance and Bird Friendly are

analysed. In suggestion part, there are explained possible changes to the marketing strategies of these organisations and the problem solving in the social sphere of growers.

Key words

Coffee, climate change, sustainable agriculture, living standards, certification

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. CÍL PRÁCE.....	12
3. METODIKA.....	13
4. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	14
4.1. Kávovník – původ a charakteristika	14
4.1.1. Produkční podmínky a proces zpracování.....	15
4.2. Marketingový mix.....	18
4.2.1. Produkt	18
4.2.2. Cena	18
4.2.3. Místo.....	18
4.2.4. Propagace.....	19
4.3. Komplikace v kávovém byznysu	19
4.3.1. Pěstitelé.....	19
4.3.2. Obchod	19
4.3.3. Teorie klimatických změn a odlesňování	20
4.3.3.1 Globální oteplování.....	20
4.3.4. Kávové krize a jejich důsledky.....	22
4.5. Teoretické přístupy ke změně kvality života farmářů.....	23
4.5.1. Kvalita života.....	23
4.5.1.1 Ukazatele k měření kvality života.....	23
4.6. Certifikace.....	25
4.6.1. Fair Trade	25
4.6.2. Bird-Friendly (Smithsonian Migratory Bird Center).....	26
4.6.3. Rainforest Alliance	27
4.6.4. UTZ Certified	28
5. ANALYTICKÁ ČÁST.....	30

5.1.	Úroveň regionálního rozvoje vybraných států – Kolumbie, Peru a Bolívie	30
5.1.1.	Kolumbie	30
5.1.2.	Peru	31
5.1.3.	Bolívie	31
5.2.	Spotřeba kávy ve světě	32
5.3.	Produkce kávy.....	34
5.3.1.	Kolumbie	35
5.3.2.	Peru.....	36
5.3.3.	Bolívie	37
5.5.	Ekonomické ukazatele	39
5.5.1.	Kolumbie	39
5.5.3.	Peru.....	40
5.5.4.	Bolívie	40
5.6.	Vývoj výkupních cen	40
5.6.1.	Cenová volatilita.....	43
5.7.	Rozdělení zisku v distribučním řetězci.....	43
5.8.	Klimatické změny versus změny zemědělské plochy.....	44
5.8.1.	Kávová rez.....	46
5.8.2.	Zemědělská plocha	47
5.9.	Kvalita života pěstitelů	48
5.9.1.	Fair Trade	49
5.9.2.	Bird-Friendly	51
5.9.1.	Rainforest Alliance	52
5.9.3.	UTZ Certified	54
6.	NÁVRHOVÁ ČÁST	56
6.1.	Certifikace.....	56
6.2.	Přímá distribuce	59

7. ZÁVĚR.....	60
8. PŘEHLED POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
8.1. Literární zdroje	62
8.2. Elektronické zdroje	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	68
SEZNAM GRAFŮ, TABULEK A OBRÁZKŮ	69
Seznam grafů	69
Seznam tabulek.....	69
Seznam obrázků.....	69
SEZNAM PŘÍLOH	70

1. ÚVOD

Na povzbudivé účinky kávy přišli již v 6. století Etiopané a od té doby prošlo pěstování kávy úpravami, až se v dnešním globalizovaném světě stala káva byznysem. Podle statistik je káva 2. nejobchodovanější komoditou na světě. To vypovídá o její celosvětové oblibě. Zvyšující se poptávka po kávě se zcela nevyrovnává její nabídce. Odtud začíná být kávový průmysl o něco komplikovanější. Plodina představuje pro miliony lidí zdroj příjmu. Na kávovém průmyslu stojí budoucnost jednotlivců i jejich rodin. Nejvíce jsou zasaženi obyvatelé v rozvojových zemích, kde se káva pěstuje nejvíce. Paradoxně, její konečné zpracování a spotřeba probíhají v rozvinutých zemích, které z kávového průmyslu profitují nejvíce. Rozdíly v zisku jsou dány distribucí přidané hodnoty, která je nejvýraznější při finálním zpracování plodiny. Vysoká cla nutí rozvojové země exportovat komoditu v nezpracovaném stavu, což je reflektováno na nízkém příjmu pěstitelů.

Většina produkce kávy v Jižní Americe pochází od drobných zemědělců a rodinných farem z plantáží, které nepřesahují více jak 5 hektarů. Kvůli finančnímu tlaku jsou do pěstování zapojeni všichni rodinní příslušníci včetně dětí. Jejich živobytí závisí na momentálních přírodních podmínkách a konečném obchodu s překupníkem. Jejich už tak těžkou životní situaci komplikuje celosvětový problém globálního oteplování. Kávovníky nejsou odolné vůči zvyšujícím se teplotám. Plodiny jsou snadněji napadeny škůdci a nemocemi, kvůli kterým jsou zemědělci nuceni k přesunu do vyšších poloh, ne-li ke změně komodity.

Kolumbie, Peru a Bolívie jsou země Jižní Ameriky, které se řadí mezi rozvojové země závislé na exportu převážně nezpracovaných komodit. V jejich ekonomice hraje kávový průmysl důležitou roli.

Již od 60. let minulého století produkce kávy stoupá průměrně o 2 % ročně. Světová průměrná roční produkce se v posledních letech pohybuje kolem 6 300 000 až 7 400 000 tun kávy. Z celkové produkce až 70 % pochází ze zemí Latinské Ameriky, kde v produkci dominuje Brazílie a Kolumbie. Zbýlých 20 % produkce pochází z Asie (Vietnam, Indonésie) a 10 % z Afrického kontinentu (Etiopie). Od 80. let minulého století vzrostla produkce kávy až trojnásobně. Postupem let, na nátlak nadnárodních společností, se cena kávy snížila téměř o polovinu a příjmy vyvážejících zemí klesly o 40 %. Kávový průmysl se stal výnosným jen pro některé.

S rozvojem pěstování plodiny byly založeny organizace zabývající se kávovou tematikou. Dnes jsou známe pod jmény Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh nebo Bird Friendly. Existují i další, například Organic nebo 4C Common Code. Svým působením ovlivňují způsob pěstování kávovníku a vedou programy na udržitelnou ochranu pěstitelů a životního prostředí. Vlastní certifikací zaručují zboží vypěstované v udržitelných podmínkách pro rozvoj regionu.

2. CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce je navrhnout strategie marketingu a změn procesů Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly prostřednictvím analýzy vzájemné souvislosti mezi kvalitou života a pěstováním kávy. Bude provedena analýza životní úrovně pěstitelů a výnosů z produkce kávy ve vybraných státech Jižní Ameriky: Kolumbie, Bolívie a Peru.

Vedlejším cílem práce je zkoumání distribučního řetězce a zkoumání vlivu pěstování kávovníků na sociální úroveň obyvatel vybraných zemí a působení na životní prostředí.

V práci budou zkoumány komplikace kávového průmyslu, respektive problémy, které se v kávovém průmyslu vytváří. Prostřednictvím analýzy bude sledován vývoj produkce kávy ve vybraných zemích. Také spojitost mezi pěstováním plodiny a ekonomickým přínosem do národního rozpočtu jednotlivých zemí a přínos pro subjekty z distribučního řetězce. Dále bude zkoumán vliv na sociální úroveň obyvatel vybraných zemí a působení na životní prostředí. Také bude analyzována zemědělská plocha pro pěstování kávovníku a její změny plochy v důsledku klimatických změn. K realizaci cíle bude posouzen úspěch organizací Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly a jejich ovlivnění kvality života pěstitelů ve zkoumaných zemích.

3. METODIKA

Bakalářská práce je složena ze tří částí – teoretické, praktické a návrhové části. V teoretické části je vypracována literární rešerše primárně z odborných publikací, sekundárně z elektronických zdrojů a odborných internetových stránek. Použité zdroje jsou v jazyce českém a anglickém. Blíže jsou popsány procesy pěstování a zpracování kávovníku s přiblížením kritických situací. Je zde představena sociální situace lidí zapojených do kávového byznysu a vysvětleny klíčové pojmy z ekonomické oblasti. Dále jsou stručně vysvětleny principy marketingového mixu. Literární rešerše je ukončena vysvětlením teoretických přístupů organizací Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly. V analytické části jsou srovnávány údaje o produkci a spotřebě kávy. Jsou zkoumány využití plochy k pěstování kávovníku a výnosy jednotlivých zemí. Dále rozsah vlivu pěstování kávovníku na životní úroveň pěstitelů z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska. Je zkoumán vliv Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly na kvalitu života pěstitelů a jejich přínos ve vybraných zemích. V poslední části jsou představeny návrhy strategie marketingu a změny procesů Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly v oblasti kávového průmyslu.

V bakalářské práci byly využity standardní vědecké metody. V první části práce byla využita metoda popisu. Využita byla i metoda historicko-komparativní. Druhá část byla vypracována pomocí analýzy pro zkoumání produkce a spotřeby kávy, analýza výnosů a úrovně ekonomických ukazatelů. V návrhové části byla použita metoda dedukce a indukce.

4. LITERÁRNÍ REŠERŠE

4.1. Kávovník – původ a charakteristika

Americká kávová asociace (angl. Nationalcoffeeassociation, dále jen NCA) sleduje počátek pěstování kávy až do Etiopie do 6. století, kde jako první poznali obyvatelé dosud nepoznané povzbudivé účinky kávových zrn. Odtud se plodina rozšířila na Arabský poloostrov. Zde se s kávou začalo obchodovat a od 15. století se pěstovala v Jemenu, postupem století i v Perské říši, Egyptě, Sýrii i Turecku. Od 17. století vznikaly první kavárny na Evropském kontinentu. Postupně se kávová zrna rozšířila na všechny kontinenty. Do Ameriky se dostala prostřednictvím francouzského krále Ludvíka XIV., který dovezl plodinu na ostrov Martinik, který je součástí Malých Antil v Karibském moři. Ke konci 18. století byla káva už tak populární, že se stala světovou významnou exportní komoditou. Autoři připomínají aktuální fakt, že káva je po ropě nejvyhledávanější komoditou. (National Coffee Association of USA)

Díky svým účinkům, chuti a vůni se stala káva celosvětově oblíbenou a v důsledku vysoké poptávky se začala pěstovat ve velkém množství. Z pěstování kávovníku se stalo průmyslové odvětví. Kávovník je keřovitá rostlina, které se nejvíce daří v tropických oblastech. Ke svému růstu vyžaduje teplo, stín, vlhké a teplé podnebí s teplotami okolo 18-22 °C. (Komínek, 2015) Klimatickým podmínkám nejvíce vyhovují země v horských oblastech v Asii, Jižní a Střední Americe a v Africe.

Novotná (2009) rozlišuje kávu podle nejznámějších světových druhů. Nejrozšířenější kávou je káva Arabica, která pokrývá až dvě třetiny světové produkce. Je vhodná pro pěstování v zemích s nadmořskou výškou 1200m až 1700m a ideální teplotě mezi 16 a 22°C. Tento kávovníkový keř dorůstá až do výšky 3 metrů. Kvete a zraje zároveň, plody keře jsou zralé po třech až čtyřech letech od doby vysazení. Sklizeň se koná až třikrát za rok a to ručně. Takovým podmínkám odpovídají země Brazílie a Kolumbie v Jižní Americe, Mexiko a některé státy ve Střední Americe. Komínek (2015) dodává, že tohoto druhu kávovníku se nejvíce vypěstuje v horských oblastech Latinské Ameriky. Zejména vyzdvihuje Brazílii, která je na první příčce produkce kávy na světě. Až 35 % kávy se vyprodukuje v Brazílii. NCA dále prezentuje odrůdy kávovníku Arabica, které se vytvořily v průběhu let a to Bourbon, Typica, Caturra, Mundo Novo, Tico, San Ramon, Jamaican Blue Mountain. Káva Arabica obsahuje menší množství kofeinu než káva Robusta, zato má ale výraznější aroma a slabší hořkost.

Naopak kávovníkový druh Robusta roste i jako strom do maximální výšky 15 metrů. Pěstuje se v nadmořské výšce 300m až 700 m, kde se teplota v průběhu roku pohybuje mezi 18 až 35°C. Druh Robusta je možné sklízet již po dvou letech, ručně i strojovou technikou. Vznikl křížením dvou kávovníků Arabica a Mauritian a dnes se jeho produkce pohybuje kolem 25% z celkové produkce kávy. Oproti Arabice je méně náchylný vůči škůdcům a rostlinným onemocněním, obsahuje více kofeinu, ale naopak plody robusty jsou méně kvalitní. Těmto klimatickým podmínkám odpovídají zejména asijské země Vietnam či Indie. Pěstuje se ovšem i v Africe a Jižní Americe (Brazílii), ale zde je produkce kávovníku Robusta zanedbatelná ve srovnání s kávovníkem Arabica. (Novotná, 2009)

4.1.1. Produkční podmínky a proces zpracování

Nejdříve je nutné připravit plochu, vymezit plantáže a pohnojit půdu, než dojde k vysazení semen. Autor dále připomíná, že plynulému uzrávání plodů se daří pěstováním stinnou metodou, která vyžaduje růst pod stromami banánovníků a jiných vysokých stromů. (Komínek, 2015)

Mrázková et al. (2012) tvrdí, že za rok se vyprodukuje průměrně 7 milionů tun kávy. Přibližně 125 milionů lidí z celého světa se podílí na produkci, zpracování nebo obchodování s kávou. Až pro 100 milionů zemědělců znamená kávový průmysl jediný zdroj příjmu, z nichž 60 milionů lidí má druhé zaměstnání. Jedná se o obyvatele rozvojových zemí.

Novotná (2009) vysvětluje postupy pěstování kávy, od vysazování semen po sbírání plodů a jejich následné zpracování. Semena kávovníku jsou čerstvě sklizené plody, které můžeme získat nejen sběrem, ale i roubováním a řízkováním. První plody rostou po 3-4 letech od vysazení, ale největší sklizně je možné dosáhnout po šesti letech péče. I přesto, že kávovník je schopný plodit až 30 let, většina z nich se obnovuje mnohem dříve kvůli snižujícím se výnosům. Hnojením a prořezáváním větví se životnost kávovníku prodlužuje a zvyšují se jeho výnosy.

Kávovníkové stromy nebo keře plodí semena ukrytá v plodech kávovníku, kterým se přezdívá „kávové třešně“. Ty jsou tvořeny kožovitou slupkou se šťavnatou a nasládlou dužinou. Průměrně se za 1 rok posbívá 2 000 kávových plodů z 1 kávovníku. (Chládková et al., 2008)

Ruční sběr je sice velmi časově a finančně náročný, ale je to způsob jak dosáhnout vysoké kvality kávy. Při ručním sběru vybírají česačky pouze zralé zrna. Nedochozí tedy ke sběru

poškozených, přezrálých nebo nemocných plodů, jako by tomu bylo při strojovém sběru. (Komínek, 2015)

Pössl (2010) vysvětluje další postup - mokré a suché zpracování plodů. Připomíná, že plody jsou obaleny tuhou slupkou, která se odstraňuje následujícími způsoby. Při mokrému procesu se plody namáčí ve speciálních nádržích a po té co nabobtnají, se dužina odloupne v pracích strojích. Autor připomíná, že je nezbytné k tomuto procesu přejít nejpozději do dvanácti hodin po sesbírání plodů. Tento proces je využíván hlavně u druhu Arabica a je k němu potřeba obrovské množství vody.

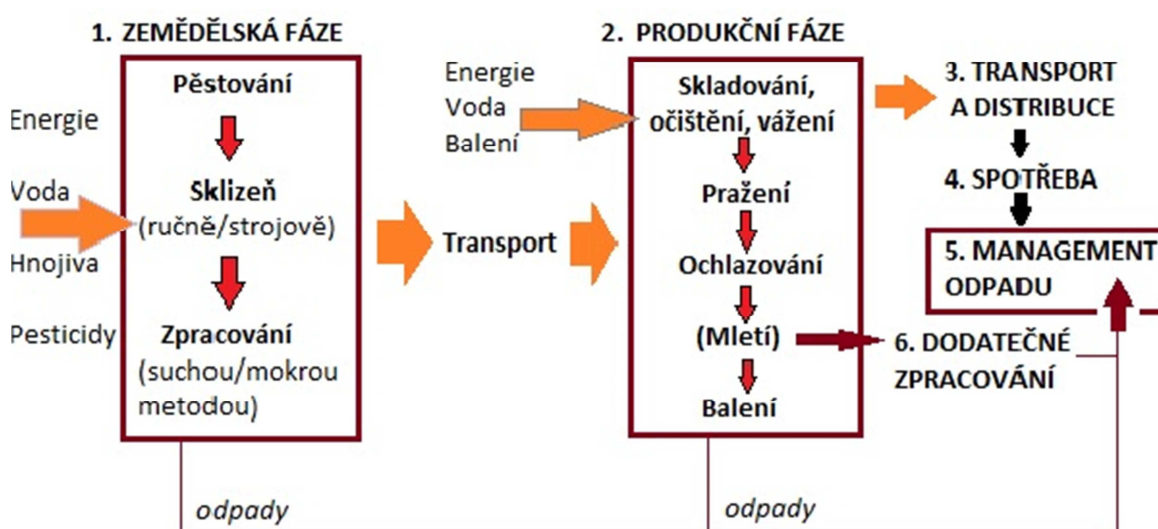
V případě suchého procesu se využívá sluneční energie a plody se suší samovolně na slunci. Na loupacích strojích se odstraňuje vysušená dužina a oddělují kávová zrna. To může trvat až měsíc, ale je nutné plody pravidelně obracet a prohrabávat, aby nedošlo k jejich fermentaci. Sušení může probíhat i ve speciálních sušících strojích ofukováním suchým vzduchem. V této fázi zpracování je podstatné neporušit oplodí, které se odstraňuje těsně před předáním obchodníkům. Pössl (2010) vymezuje další krok, a to třídění zrn dle velikosti. K tomu jsou zapotřebí speciální sítě, kterými zrnka propadají a samy se roztřídí. Poté jsou dle velikosti zabaleny do jutových pytlů a jako zelená zrnka jsou vyváženy do velkoskladů a do pražírén. Zde končí zpracování pro zelenou kávu, u které nedochází k pražení. Ta se pouze mele, podle přání zákazníka.

Pražení je nejvýznamnější fází, protože při tomto procesu vzniká výsledná chuť a vůně kávy. Mimo to zaniká zbytková vlhkost. Nejjednodušší způsob jak opražit kávová zrna je na přímém ohni, ale v průmyslových pražírénách se používají velké stroje, kde proces hlídají mikroprocesory a čidla. Je zapotřebí zkušených a kvalifikovaných lidí, kteří míchají různé druhy kávových zrn dohromady a vytvářejí značkové příměsi. V případě doby a stupně pražení, zde se autoři lehce odlišují. Pössl (2010) ve své práci tvrdí, že se kávová zrna praží na 300 °C. Zatímco Komínek (2015) udává 200 °C a cca 20 minut. Záleží tedy na odrůdě, zbytkové vlhkosti a požadované vůni a chuti. Během pražení se zrnka zvětšují a tmavnou na hnědou barvu.

Po dokončení pražení je nezbytné zrna rychle zchladit, aby došlo k ukončení chemických reakcí a káva se nespálila. Vsype se tedy do chladícího podnosu, kde je promíchávána a zchlazována. Posledním krokem je ustálení kávy. Po pražení se tvoří fenoly a až po týdně se vyrovnává aroma kávy. Následně je káva připravena ke spotřebě. (Komínek, 2015)

Chládková et al., (2008) připomíná, že pražení kávy je poměrně finančně a technologicky náročná záležitost. Proto se odehrává v zemích konečné spotřeby, většinou rozvinutých zemích. Poledním krokem před spotřebou je mletí, které většinou probíhá bezprostředně před prodejem nebo si ji zákazník mele sám ve své domácnosti. Důvodem je zachování čerstvosti, respektive vůně a chuti po co nejdelší dobu. Odhaduje se, že káva změní majitele až 150 krát než dojde od plantáže ke spotřebiteli. To je dáno spekulacemi na burze, kde se dohaduje tržní cena komodity.

Na obrázku č. 1 je sledován výrobní řetězec v produkci kávy. Zjednodušuje přehled o produkčním procesu. Dle Ecomanagement for food se řetězec skládá z šesti bodů. V první zemědělské části, dochází k vypěstování kávovníku, jeho sklizni a prvotnímu zpracování. Tato fáze trvá 3-4 roky, v případě že se jedná o čerstvě vysazené kávovníky. Mezi náklady patří energie, voda, hnojiva a agrochemikálie působící proti škůdcům a nemocem. Po dokončení první fáze se káva exportuje v podobě zelené kávy. K tomu je potřebí dalších energií, vody a vybavení k balení. Produkční fáze probíhá v zemích spotřeby, většinou v zemích rozvinutých. V rámci druhotného zpracování se káva praží, ochlazuje, mimo to i testuje její kvalita, chuť a aroma. Poté se balí a distribuuje k místům finální spotřeby. V případě, že pražená káva podléhá dalšímu zpracování, dochází k jejímu mletí. Káva se dále může zpracovávat na instantní nebo bezkofeinovou. Management odpadu je důležitou součástí řetězce. Způsoby naložení s odpadem ovlivňují stav životního prostředí (zda se recykluje, využije jako hnojivo, a další)

Obrázek 1 Výrobní řetězec kávy (zdroj: vlastní dle Ecomanagement for food)

4.2. Marketingový mix

Foret (2013) vysvětluje, že marketingový mix je nejdůležitějším nástrojem v marketingovém řízení. Je sestavován za účelem dosáhnout stanovených cílů organizací. Zahrnuje vše důležité, s čím se podnik snaží zaujmout na trhu, na zákazníky a vše, co ovlivňuje jeho úspěch na trhu. Úspěch marketingového mixu závisí na vzájemné závislosti a provázanosti jeho prvků. Obecně se marketingový mix označuje jako „4P“. Skládá se ze čtyř složek:

4.2.1. Produkt

Produkt (angl. product) je nejdůležitější složkou marketingového mixu. Označuje nejčastěji výrobek, ale může mít podobu služby, vlastnosti, osoby, místa, organizace, a dalších. Produkt je to, co se prodávající snaží na trhu prodat či směnit. Jádrem produktu je hlavní užitek, neboli hodnota, která je důvodem pro kupujícího ke směně. U směny produktu rozhodují jeho vlastnosti, jako jsou varianty provedení, design, obal, značka, výrobce, záruka, jednoduchost instalace, a další. (Foret, 2013)

4.2.2. Cena

Z marketingového hlediska je cena (angl. price) částka či hodnota, požadovaná za nabízený produkt. Pro podnik představuje zdroj finančního příjmu. Ostatní složky představují pro podnik výdaje. Zisk je jeden z nejpodstatnějších důvodů pro založení podniku. Cena podléhá mimořádné flexibilitě. Je možné ji upravovat a okamžitě měnit. Cena může být stanovena na základě nabídky nebo poptávky, podle cen konkurence nebo podle marketingových cílů firmy. Cenu je možné změnit při kontaktu se zákazníkem a podle jeho vnímané hodnoty. V této složce marketingového mixu hrají podstatnou roli vyjednávací schopnosti obchodníků, kteří jsou schopni stanovit cenu podle svých požadavků. (Foret, 2013)

4.2.3. Místo

V marketingovém mixu je chápáno místo (angl. place) spíše jako **distribuce** produktu z místa výroby, respektive vzniku, na místo spotřeby - k zákazníkovi. Cílem distribuce je dopravit požadovaný produkt na potřebné místo ve správném čase a množství. K tomu slouží distribuční cesty. Mezičlánky v distribučních cestách jsou zprostředkovatelé, kteří vstupují mezi producenta a spotřebitele ve víceúrovňové nepřímé distribuci. V případě přímé distribuce je produkt prodán přímo výrobcem konečnému zákazníkovi. Producent se tak

vyhne vyšším nákladům, jako by tomu bylo v případě nepřímé distribuce, kde je nutné zaplatit za služby zprostředkovatelům. Distribuce je náročnou a nákladnou záležitostí, proto se častěji využívá principů logistiky. Ta se stará o vyřizování objednávek, skladování, manipulaci s materiálem, dopravou a zásobováním. (Foret, 2013)

4.2.4. Propagace

Propagace (angl. promotion) má reklamní funkci a je proto nejviditelnější pro potenciální spotřebitele. Prostřednictvím správné a efektivní propagace sděluje podnik informace o nabízeném produktu veřejnosti. Propagace využívá nástrojů reklamy, podpory prodeje, public relations, osobního prodeje a direct marketing. Reklama je nejefektivnější, ale také nejdražší nástroj propagace. (Foret, 2013)

Je možné se setkat s modelem „5P“, kde poslední složkou marketingového mixu představují **lidé** (angl. people). Mají funkci vykonavatelskou. Prostřednictvím vykonávané činnosti vytvářejí pro zákazníka určitou službu. Na jejím základě je možné posuzovat spokojenost s produktem. (Foret, 2013)

4.3. Komplikace v kávovém byznysu

4.3.1. Pěstitelé

Cílem drobných zemědělců je odevzdat kávu do rukou obchodníků a nechat si za ni dobře zaplatit. Tak, aby z utržených peněz dokázali vyžít po zbytek roku a uživit celou rodinu. Přesto, i obchodník je subjektem v tomto obchodním řetězci a tedy on sám se se zemědělcem snaží domluvit co nejnižší výkupní cenu. Pěstitel prodá překupníkovi kávu za velmi málo peněz. Vzhledem k tomu, že se zadlužil v průběhu sezóny, potřebuje peníze. Ze strachu, že by překupník znovu nepřijel, o ceně dále nesmlouvá, ani když zaplacená částka nepokrývá náklady. Cena, která je zemědělcům zaplacená tvoří většinou 7-10 % maloobchodní ceny kávy. Tyto nízké ceny nestačí pokrýt vložený kapitál zemědělců na vypěstování kávy. Žádají o velké půjčky, zadlužují se a doufají v příznivější počasí a bohatší sklizeň. Výkupní ceny se rychle mění a zemědělci to nijak neovlivní. (Chládková et al., 2008)

4.3.2. Obchod

Komínek (2015) vysvětluje, že obchodování s kávou ovládá jen velmi málo obchodníků. Skoro polovinu evropského obchodu ovládají 3 společnosti - Neumann Gruppe, Volcafe-

D&F Man a ECOM. Další 3 společnosti dominují 42 % trhu s pražením a prodejem kávy - Nestlé, Kraft Foods a Douwe Egberts. U nich nejsou dostupné údaje o pěstitelích a podmínkách, ve kterých byla káva vypěstována.

Hlavní cíl nadnárodních korporací je profitovat a vydělat co nejvíce peněz bez ohledu na důsledky své činnosti. Dlouhodobě vytváří tlak na snížení výkupních cen kávy, což nejvíce působí na pěstitele a jejich rodiny. Fungují bez ohledu na udržitelnost životního prostředí a důstojný život zemědělců. (Smedley, 2013)

Nadnárodní korporace ovlivňují kávový byznys dlouhodobým tlakem na snížení cen za kávu. Při stále stejné nebo zvyšující se produkci a snížené poptávce po kávě se vytvoří přebytek zboží na trhu a cena kávy klesne. Přestože se zdá, že nízké ceny kávy jsou výhodné pro spotřebitele, je tomu tak na úkor kvality. Extrémně nízké ceny za kávu zaplacené pěstitelům nutí pěstitele snížit náklady na pěstování. Pěstitel tedy nevynaloží tolik úsilí ke kvalitní kávě a posbírá i jiné než zralé plody nebo se jiným způsobem vyhne vysokým nákladům. (Osorio, 2002) K této skutečnosti připomíná Zeman (2013) rozdíl mezi komoditní a výběrovou cenou kávy. U výběrové ceny hraje roli kvalita plodiny, respektive vůně, chuť, lahodnost, kyselost a další. Naopak komoditní cena je výsledkem dohadování a spekulací nakupujících a prodávajících na světových burzách. V případě poklesu cen na burze, konečný zákazník není výrazně ovlivněn. Komoditní cena je pouze malou součástí konečné ceny kávy v obchodech.

Ceny kávy jsou určovány na 2 hlavních burzách, podle druhu kávy. Pro druh Arabica je to v New Yorku burza Intercontinental Exchange. Burza pro druh Robusta London Stock Exchange sídlí v Londýně. Aby byl pěstitelům zajištěn odbyt kávy a naopak pro vykupující byly zajištěny stabilní ceny, byly zavedeny tzv. smlouvy na příští dodávky (angl. future contract). Tímto způsobem se dojedná přesné množství, které pěstitel vykupujícímu dodá za předem stanovenou cenu. Vše se odehraje ještě předtím, než je káva vůbec vypěstována. (Komínek, 2015)

4.3.3. Teorie klimatických změn a odlesňování

4.3.3.1 Globální oteplování

Slezak (2016) vysvětluje problém globálního oteplování následovně. Většina produkce kávy pochází primárně od drobných zemědělců. To představuje komplikaci, jelikož pole, která obhospodařují, jsou v jejich vlastnictví a často nic jiného nemají. Mají tedy výrazně omezené

možnosti přizpůsobit se změnám klimatu. Aby se při zvyšujících se teplotách mohli nadále živit pěstováním kávy, museli by se adaptovat změnám klimatu přestěhováním dále od rovníku nebo do vyšších hor, kde je chladněji. Kávovníky jsou citlivé na změnu teploty. To komplikuje další fakt, že kávovníky začínají produkovat první plody až po několika letech. První roky po přestěhování by tedy žili ze svých úspor. Autor přivádí novou myšlenku jak místním zemědělcům pomoci - přejít na jinou plodinu, nebo zajistit způsob odolnějšího pěstování proti změnám klimatu. To ovšem vyžaduje vnější finanční podporu. Dle autora pokračující globální oteplování změní budoucnost až 120 milionům lidí, kterým kávový průmysl ovládá život. Mezi ně patří samotní pěstitelé, ale i překupníci a obchodníci velkých firem jako je Lavazza nebo Starbucks.

Globální oteplování způsobuje škody na kávových plantážích. Kávovníky nejsou odolné proti zvyšujícím se teplotám a jsou tedy snadněji napadeny škůdci a jinými onemocněními, jako je kávová rez. Vyšší teploty nepříznivě působí na psychickou a fyzickou stránku pěstitelů, kteří jsou nuceni přesouvat se do vyšší nadmořské výšky, aby se udržely v kávovém průmyslu. (The Climate Institute, 2016)

I přesto, že v kávovém průmyslu převládají drobní zemědělci se svými malými políčky, od 70. a 80. let 20. století roste podíl plodiny vysazované na monokulturních plantážích. Takto jsou kávovníky vystaveny přímému slunečnímu záření a potřebují spoustu agrochemikálií, které jsou nepříznivé pro životní prostředí i zdraví pěstitelů. Půda se tímto způsobem pěstování rychleji vyčerpává a stává se méně úrodnou. Proto jsou farmáři nuceni častěji střídat místa výsadby kávy. To ovšem vede k deforestaci. Problém takového zemědělství, ať už v malém nebo velkém měřítku, spočívá v tom, že po poměrně krátké době se půda vyčerpá. Půda již nemá dostatek humusu a živin. Živiny, které zbyly v půdě, jsou odváty větrnou erozí nebo odplaveny erozí vodní. Vykácené prostory nejsou schopné zadržet vodu, neboli srážky, a tak dochází často k záplavám polí i vesnic. (Mrázková et al., 2012)

Nejvhodnější podmínky pro pěstování kávy jsou v oblasti horských tropických lesů. Zemědělci tedy vyhledávají jiná místa pralesa k vypálení a neustále se posouvají jinam a negativně podporují odlesňování. Vzhledem k tomu, že produkce kávy neustále roste, vytváří se tak nároky na vykácení zatím nedotčených ploch. Chládková et al., (2008) připomíná nepříjemný fakt, že zemědělci nejeví zájem o rekultivaci starých ploch či o péči o stávající půdu. Po vyčerpání půdy pole opustí a přesunou se jinam. Tento environmentální problém je

zesílen snižující se cenou kávy, která pěstitelům nezaručuje dostatečný příjem, aby se mohli finančně postarat o rodinu, a navíc se šetrněji starat o zemědělství.

4.3.4. Kávové krize a jejich důsledky

Kávová krize představuje období, ve kterém výrazně klesají výkupní ceny za kávu a negativně ovlivňují životní úroveň pěstitelů a ostatních subjektů závislých na kávovém odvětví. Kávové krize ohrožují trvale udržitelný rozvoj postižených zemí. Osorio (2002) se obává narušení udržitelného rozvoje způsobené urbanizací a prohlubující se chudobou v kávovém sektoru ovlivněnou změnami cen. Ministerstvo životního prostředí vyzdvihuje zákon o životním prostředí z roku 1991 (17/1992 Sb.), ve kterém je definován trvale udržitelný rozvoj v § 6 následovně: *"Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů."* (mzp.cz, online) Tímto fenoménem jsou ohroženy všechny složky trvale udržitelného rozvoje. Ty zahrnují sociální, ekonomickou a environmentální dimenzi.

Důsledky kávové krize můžeme pozorovat v oblasti sociální, ekonomické i environmentální. Jak již bylo uvedeno výše, kávová krize má vliv na trvale udržitelný rozvoj. Z **ekonomického hlediska** dochází nejčastěji ke ztrátě zaměstnání a snížení finančních příjmů, které vede až k opouštění farem. Při snížené produkci se taktéž sníží příjmy z exportu a tedy HDP. Vláda je nucena zasáhnout do finančních rezerv a to negativně ovlivňuje zdravotnické a školské služby. Vláda se více zadlužuje a její rozvoj upadá. Ze **sociálního hlediska** pozorujeme exodus obyvatel (urbanizaci, emigraci). Vláda si nemůže dovolit investovat do zdravotnictví a školství stejnou měrou jako před krizí. Více rodin je nuceno žít pod hranicí chudoby, tedy stoupá Index lidské chudoby (HPI) a klesá Index lidského rozvoje (HDI). Životní úroveň zemědělců dále snižuje zadluženost jednotlivců a výskyt dětské práce. Z **environmentálního hlediska** dochází ke kácení zalesněných ploch. A to z důvodu nedostatku nových ploch k vypěstování kávy nebo kvůli dřevu na prodej. (Chládková et al., 2008)

4.5. Teoretické přístupy ke změně kvality života farmářů

4.5.1. Kvalita života

Pěstování kávy se odráží na úrovni života lidí podílejících se na kávovém průmyslu. Nejvýrazněji je ovlivňován život pěstitelů a maloobchodníků, jejichž živobytí závisí na kávě. Do jaké míry jsou uspokojovány lidské potřeby, můžeme reflektovat na životní úrovni obyvatel. V rámci uspokojování potřeb je řeč nejen o hmotných potřebách, ale i o celkových podmínkách pro život. (vitejtenazemi.cz, 2013)

Životní úroveň je možno chápat jako úroveň blahobytu. OECD (2016) řadí do blahobytu následující aspekty: příjem domácnosti, kvalita bydlení, zaměstnanost, vzdělávání, přístup k službám, zdraví, bezpečnost, životní prostředí, občanská angažovanost a vláda a individuální blaho obyvatel v regionu. Jejich prostřednictvím a kombinací je měřena kvalita života.

K měření kvality života slouží výzkumy veřejného mínění, ale převážně tzv. indexy. K zohlednění životní úrovně, je třeba uvažovat více indikátorů najednou. Některé indikátory jsou složeny z více ukazatelů blahobytu (uvedených výše) a jsou tedy komplexnější a jejich použití je efektivnější. Společně tvoří vhodný prostředek k měření úrovně kvalitního života. Tyto indikátory měří ekonomický i sociální rozvoj konkrétních regionů. (vitejtenazemi.cz, 2013)

Heřmanová (2012) zdůrazňuje návaznost pojmu kvalita života na ekonomické a sociální odvětví. Je třeba pohlížet na kvalitu života z pohledu ekonomické a sociální úrovně. Hnilicová (2004, str. 110) vysvětluje kvalitu života jako určitou úroveň osobní pohody. Spojuje ji s životním stylem a podmínkami, ve kterých lidé žijí. Pocity osobního naplnění a rozvoje jsou ovlivňovány vnějším prostředím. Základní faktory kvality života prezentuje autorka jako tělesné zdraví, osobní bezpečí, materiální a finanční zabezpečení, mezilidské vztahy, zapojení se do společnosti, možnost osobního rozvoje a seberealizace.

4.5.1.1 Ukazatele k měření kvality života

Kvalita života se může měřit kombinací ekonomických, sociálních a environmentálních ukazatelů. Cílem složených ukazatelů je zachytit kvalitu života v širším pojetí. Jeden

z hlavních indexů je Index lidského rozvoje (HDI) používaný již od roku 1990. Dalším stejně významným indexem je Hrubý domácí produkt (HDP) a Hrubý národní produkt (HNP). K výpočtu kvality života je používán i HPI (Index lidské chudoby) a MPI (Vícenásobný index lidské chudoby). (vitejtenazemi.cz, 2013)

Hrubý domácí produkt (HDP) je způsob jak vyjádřit celkovou hodnotu statků a služeb vytvořených v určité době na určitém území. Jeho vyjádřením zjišťujeme stav ekonomické výkonnosti. (czso.cz, 2017)

Kotýnková a Kubelková (2008) zdůrazňují důležitost vyjadřovat HDP/osobu v paritě kupní síly USD. Je to pro lepší srovnatelnost hodnot mezi zeměmi, protože ve všech zemích 1 USD nemá stejnou hodnotu. Zpravidla se HDP počítá za období jednoho roku. Jsou zde zhodnoceny statky a služby určené ke konečné spotřebě vyrobené na území jednoho státu domácími i zahraničními subjekty, bez ohledu na vlastnictví a původ kapitálu. HDP je celosvětově nejpoužívanější ukazatel při rozdělování zemí podle bohatství.

O něco více vypovídající schopnost má **Hrubý národní produkt (HNP)**, který podobně jako HDP měří peněžní hodnotu finální produkce statků a služeb. Pouze s tím rozdílem, že navíc zahrnuje zahraniční statky a služby, které mají ve vlastnictví příslušníci zkoumané země a sídlo v zahraničí. (Kotýnková a Kubelková, 2008)

K hodnocení ekonomického a sociálního rozvoje slouží již zmíněný **Index lidského rozvoje (HDI)**. Index lidského rozvoje je podle Hnilicové (str. 33, 2004) vhodným ukazatelem pro zhodnocení kvality života společnosti. V zásadě kombinuje tři hodnoty: průměrná naděje dožití při narození, úroveň vzdělanosti obyvatel a hmotnou životní úroveň (resp. HDP/osobu v paritě kupní síly).

Hodnoty HDI se pohybují v rozmezí [0 – 1]. Čím vyšší je hodnota HDI, tím je země ekonomicky a sociálně rozvinutější. Na základě výše hodnot, se dělí země do tří kategorií:

- vysoce rozvinuté (HDI \geq 0,8)
- středně rozvinuté (HDI 0,5 – 0,799)
- nejméně rozvinuté (HDI $<$ 0,5)

Životní úroveň obyvatel je, mimo jiné, zakomponována do výpočtového vzorce **Indexu lidské chudoby (HPI)**, který slouží k vícerozměrnému pojetí chudoby. Soustředí se podobně jako HDI na stejné faktory, ale v tomto případě z jiného pohledu – jejich nedostatku. Sleduje

stav zdravotní péče související s očekávanou délkou života, vzdělání a životní úroveň. Výpočet HPI je rozdílný pro rozvojové a rozvinuté země. V případě vybraných zemí Jižní Ameriky: Kolumbie, Bolívie a Peru, se jedná o HPI-1, tedy o rozvojové země. (hdr.undp.org, 2016) Do indexu jsou zahrnuty následující indikátory: pravděpodobnost nedožítí se 40 let, negramotnost dospělé populace, procentuální podíl obyvatel bez trvalého přístupu k pitné vodě a procentuální podíl podvyživených dětí do 5 let. (Kotýnková a Kubelková, 2008)

Do větší hloubky se chudobě věnuje **Vícenásobný index chudoby (MPI)**, který vznikl v roce 2010 a zahrnuje více rozměrů chudoby než HPI. MPI hodnotí chudobu obecně na základě tří kategorií jako HPI, ale také ukazatele v každé konkrétní oblasti. Díky detailnějším rozborům je vhodný k podkladu k rozvojovým programům a politice. Čím menší je jeho hodnota, tím menší chudoba panuje v zemi. (Kotýnková a Kubelková, 2008)

4.6. Certifikace

Samotní spotřebitelé mohou do určité míry ovlivnit způsoby pěstování kávovníku. Výběrem konzumovaného produktu dávají najevo svoje postoje. Nejen že se mohou samotní spotřebitelé chovat a jednat s ohledem na životní prostředí, ale mohou si vybrat, jaké produkty budou konzumovat. Existuje řada certifikací, které svou značkou zaručují jistou míru trvale udržitelného zemědělství. Mimo níže vybrané, kávovou tematikou se zabývá i organizace s certifikací Organic a 4°C Common Code. (Slezak, 2016)

4.6.1. Fair Trade

Společnost Fair Trade International je v současnosti nejznámější nezisková organizace zabývající se tematikou udržitelného rozvoje malých zemědělských farem v rozvojových a nejchudších zemích světa. Její certifikace Fairtrade spotřebitelům garantuje, že zakoupené zboží bylo vyprodukováno s ohledem na životní prostředí v důstojných podmínkách pro farmáře, kterým byla zaplácena cena pokrývající průměrnou výši nákladů. Fair Trade klade důraz na zákaz dětské práce. Pěstitelům byla poskytnuta pomoc při obchodu a zajištěna dlouhodobá spolupráce s družstvem. Navíc je farmářům zajištěna minimální garantovaná cena a prémium, které je dále investováno do rozvoje regionu. O tom, kam prémium bude investováno, se rozhoduje demokraticky v jednotlivých družstvech. Prémium bylo implementováno s cílem zlepšit situaci pěstitelů a místní komunit, zdokonalit úroveň vzdělání, zdravotních služeb, životního prostředí i ekonomiky země. Z environmentálního

hlediska se Fair Trade snaží navodit zemědělce k minimalizování používání agrochemikálií, k šetrnému zacházení s odpadem s ohledem na úrodnost půdy. Fairtradové zboží nemusí být nutné organické, je ovšem podporováno příspěvkem, tedy vyšším finančním ohodnocením. Dnes jsou dostupné produkty s certifikací Fairtrade téměř v každé zemi. (Fairtrade International, nedatováno)

Získat označení Fair Trade ovšem není tak jednoduché. Přípravy zaberou minimálně tři roky. Aby byly splněny podmínky Fairtrade International, musí pěstitelé splnit asi 150 norem. V rámci procesu mění způsob hospodaření na plantážích, který zahrnuje přechod na organická hnojiva, environmentální udržitelnost a administrativní práce. Je nutné zaznamenávat objem produkce, informace o chodu pěstování a konečném obchodu. Vše je finančně velmi náročné, ale z dlouhodobého hlediska přináší fairtradový obchod výhody. (Komínek, 2015)

K získání certifikace je nutné dodržet podmínky Mezinárodní organizace práce (ILO). Současně se Fair trade orientuje na zemědělské produkty, jako je káva, čaj, kakao, třtinový cukr, ale i sušené a čerstvé ovoce (například banány). Mimo to se Fair trade zabývá i obilovinami, ořechy, medem nebo květinami a bavlnou. Káva je ovšem nejvíce prodávaným produktem Fair trade. (Fairtrade International, nedatováno)

Rozlišovány jsou dva typy certifikačních systémů. Jedním je Fairtrade Labelling Organisations International (FLO) certifikující produkty, za předpokladu, že všichni zprostředkovatelé ve výrobním či distribučním řetězci dodržují stanovené Fair trade standardy. Druhý se označuje jako World Fair Trade Organisation (WFTO), využívající známky Fair Trade Organisation (FTO), která vymezuje celé organizace a dodavatelské společnosti, které se věnují programům Fair trade a splňují podmínky stanovenými WFTO. Na Evropském trhu působí FLO, WFTO a European Fair Trade Association (EFTA). Na Americkém kontinentu to je Fair Trade USA a Fair Trade Federation. V roce 2004 se FLO rozdělila na Fairtrade International vytvářející normy v oblasti spravedlivého obchodu a na FLO-CERT, která má pravomoc udělovat certifikaci. Certifikace má platnost tří let, po vypršení se reviduje a obnovuje. (Sedláčková, 2016)

4.6.2. Bird-Friendly (Smithsonian Migratory Bird Center)

Bird-Friendly spolupracuje s agenturami, které sídlí v konkrétních zemích a poskytují pěstitelům certifikaci za předpokladu, že se prokáží splněními kritérii. Mezi ty patří například existence minimálně deseti druhů stinných stromů k obdržení certifikace. Všichni příslušníci

Bird-Friendly jsou podrobeny inspekci organizací U. S. Department of Agriculture. Navíc, všichni inspektoři musí být vyškoleni organizací Smithsonian's Migratory Bird Center (dále jen SMBC). (Smithsonian's National Zoo, nedatováno)

Bird Friendly® je certifikace, která spotřebitelům zaručuje, že káva byla vypěstována bez narušení lesní vegetace pro ptactvo. Farmáři vypěstovali kávu s ohledem na životní prostředí, pod vysokými stromy stinnou metodou. Rovněž svoji kávu prezentují jako organickou, tudíž při hospodaření na plantážích nebyly použity chemické látky toxické pro okolí. Pěstitele se řídí pokyny stanovenými Smithsonian Migratory Bird Center of the National Zoo. Spotřebitelé, kteří zakoupí takto certifikovanou kávu, přispívají na výzkumné programy centra hodnotou 0,25 USD z každé zakoupené libry. Experti tvrdí, že káva pěstovaná stinnou metodou chutná lépe, protože její plody dozrávají pomaleji. Bird-Friendly v současnosti působí v Latinské Americe, konkrétně v oblasti od jihu Mexika k Peru. Odbyt nachází v USA, ve Velké Británii, v České republice a Japonsku. Káva se dá zakoupit prostřednictvím obchodů a restaurací Smithsonian National Zoo, ale i v maloobchodech a na internetových stránkách. (Smithsonian National Zoo & Conservation Biology Institute)

4.6.3. Rainforest Alliance

Rainforest Alliance, aktivní již 30 let, se soustředí na zachování rozmanitosti přírody, na udržitelné zemědělství využívající praktik, které jsou ohleduplné k životnímu prostředí a farmářům. Fungování systému zaručují prostřednictvím změn ve způsobech využívání zemědělské půdy, vylepšenými postupy při obchodování a působením na konečné spotřebitele. Rainforest Alliance pracuje s farmáři, lesníky a turistickými organizacemi, které mohou mít negativní vliv na životní prostředí a vede pro ně programy, které pomáhají minimalizovat environmentální škody v souladu s vykonáváním jejich činnosti. Jejich ohleduplné chování jim pomáhá získat certifikaci Rainforest Alliance. (Rainforest Alliance, nedatováno)

Aby mohl pěstitel získat tuto certifikaci, musí splňovat několik podmínek vymezené v Sustainable Agriculture Network (dále jen SAN). SAN stanovuje celkem 10 standardů, mezi které patří:

- Sociální a ekologická správa systému – efektivita pěstování, administrativní zaznamenávání produkce, školení pěstitelů, závaznost k udržitelnému zemědělství
- Zachování ekosystémů – ochrana všech přírodních ekosystémů na farmě

- Ochrana volně žijících živočichů
- Zachování vodních systémů – opatření proti kontaminaci vodních zdrojů a bezprostředním okolí
- Spravedlivé jednání s farmáři a patřičné pracovní podmínky – práva a svoboda pracovníků, eliminace diskriminace a dětské práce, minimální mzda, sanitární zařízení, přístup k zdravotnickým zařízením a pitné vodě
- Ochrana zdraví a bezpečnosti – ochrana zdraví pracovníků a důstojná životní úroveň, vhodné vybavení
- Mezilidské vztahy v komunitě – potřeby a zájmy jednotlivců, zaměstnanost a vzdělanost
- Integrovaný management plodin – minimalizace užívání agrochemikálií, zákaz geneticky modifikovaných organismů
- Ochrana půdy – dlouhodobá udržitelnost úrodnosti na plantážích, redukce půdní eroze
- Management odpadu – bezpečné zacházení s odpadem, recyklace

(Tuinstra, A. a Deugd, M., 2015)

Splnění standardů SAN a následná evaluace zaručí pěstitelům certifikaci. V současnosti najdeme certifikované produkty na celém světě v každém běžném supermarketu.

Příspěvky z prodeje kávy tvoří 0,015 USD/libru zelené kávy, které platí dovozce či první kupce. Tímto pěstitelé neplatí roční poplatky za členství v organizaci. (Rainforest Alliance, nedatováno)

4.6.4. UTZ Certified

Certifikace UTZ (oficiálně UTZ Kapeh a UTZ Certified Good Inside) je záruka udržitelně vyrobeného zboží s ohledem na pěstitele, dodavatele a také životní prostředí. UTZ Certified má za cíl zajistit v zemědělství po celém světě udržitelnost. Prostřednictvím certifikace podporuje programy, které pomáhají zvyšovat produktivitu pěstitelů, kvalitu jejich výrobků a finanční příjem takovým způsobem, který je šetrný pro lidstvo i planetu. Prostřednictvím programu Monitoring & Evaluation (M&E), měří UTZ dopady certifikace a její vliv na plnění stanovených cílů. Pěstitelé se drží v programu M&E pouze pokud mají kupce pro certifikovanou kávu UTZ. V takovém případě svoji kávu nechávají kontrolovat a prochází „re-certifikací“, aby mohli kávu prodávat dále jako certifikovanou. Pokud ovšem žádného potenciálního kupce nemají, z programu odstupují. (UTZ Impact Report, 2016)

V současnosti se UTZ soustředí na udržitelnou produkci zboží z kávy, kakaa, čaje, rooibosu, nebo lískových ořechů. Hlavní důraz je kladen na transparentnost a možnost dohledání produktu v distribučním řetězci. Organizace vytváří snahu zefektivnit řízení zemědělských podniků. Respektive jednat v souladu s prevencí půdní a vodní eroze, minimálně znečišťovat vodní zdroje, šetrně používat agrochemikálie a chránit biologickou rozmanitost. Pěstitelům je placena prémie od certifikovaného kupce, v hodnotě minimálně 0,01 USD/libru. Organizace sice nezajišťuje minimální garantovanou cenu, ale je možné s certifikací UTZ Certified smlouvat o lepší ceně, průměrně o 0,06 USD/libru. Oproti ostatním, UTZ Certified nevyžaduje pěstování kávovníku stinnou metodou. V současnosti působí v 37 zemích světa. Certifikované produkty je možné zakoupit ve 135-ti státech světa v obchodech jako je Ikea, Jacobs Douwe Egberts, Lavazza nebo Tchibo. (UTZ: Better farming Better future)

5. ANALYTICKÁ ČÁST

5.1. Úroveň regionálního rozvoje vybraných států – Kolumbie, Peru a Bolívie

Příloha č. 1 doplňuje charakteristiku zemí o základní mapu vybraných států.

5.1.1. Kolumbie

Kolumbijská republika je stát Jižní Ameriky s hlavním státem Bogotá, který je severně obklopen Karibským mořem a zleva Tichým oceánem. Sousedí se státy Panama, Ekvádor, Peru, Brazílie a Venezuela. Rozlohou státu 1 138 910 km² se řadí na 26. největší stát na světě. Z administrativního hlediska je země rozdělena na 32 regionů. Klima státu je tropické podél pobřeží a také na východu země, kde převládají nížiny. Chladnější podnebí je v Andském pohoří, které dominuje ve vnitrozemí na severozápadu země. Regiony Antiquia, Tolima a Huila jsou největšími producentskými oblastmi. (cia.gov, 2017a)

Počet obyvatel v roce 2016 dosahoval 47 220 856 Kolumbijců. Oficiální jazyk je španělština a 90 % se hlásí ke katolické církvi. Většina populace obývá západní a severní pobřeží z důvodu vhodných podmínek pro zemědělství a existence přírodních zdrojů. Východní nížiny, které tvoří až 60 % plochy, jsou osídleny řídce. 76,4 % z celkové populace bydlí ve městech. Roční přírůstek obyvatel je 1,02 % dle údajů z roku 2016. (cia.gov, 2017a)

V případě životního prostředí, Kolumbie se momentálně potýká s environmentálními problémy, jako je odlesňování, půdní a vodní znehodnocení způsobené nadměrným používáním pesticidů, znečištění ovzduší převážně způsobené automobilovými výpary v hlavním městě. (cia.gov, 2017a)

Kolumbijská ekonomika závisí na exportu energií a těžbě uhlí. Země je čtvrtým světovým vývozcem uhlí a čtvrtým největším výrobcem ropy. Ekonomický rozvoj je znesnadněný nedostatečnou infrastrukturou, nestabilním prostředím, chudobou a nelegálním obchodováním s lidmi. I přesto růst HDP je významný a Kolumbie se tak řadí mezi velké ekonomiky s potenciálem. K růstu nejvíce přispívá sektor služeb a to z 60 %, průmysl 34 % a zemědělství pouze 6,9 %. Nicméně, káva je dominantní položkou v zemědělství, kde je zaměstnáno kolem 17 % aktivního obyvatelstva. V zemi výrazně převažuje import nad exportem. (cia.gov, 2017a)

5.1.2. Peru

Peruánská republika s hlavním městem Lima se nachází na západu Jižní Ameriky. Sousedí se státy Ekvádor, Kolumbie na severu a Brazílie, Bolívie a Chile z jihovýchodu. Západní pobřeží je ohraničeno Tichým oceánem. Rozlohou země 1 285 216 km² se řadí na 20. největší stát ve světě. Rozdělena je na 25 regionů. Klima je různé podle nadmořské výšky. Podél západního pobřeží leží Andské pohoří se suchým klimatem a pouštěmi. Na severu země se podnebí mění vlivem jevu El Niño na horká a vlhká období. Amazonské nížiny se nachází na východu země, kde je horké a suché klima. Nejvýznamnější kávové plantáže se nachází na východním úbočí Andského pohoří. (cia.gov., 2017b)

Peruánské obyvatelstvo tvoří 30 741 062 lidí. Třetina populace osídluje západní pobřeží v hlavním městě. Až polovina celkové populace se nachází v Andském pohoří. Amazonský prales na východě je řídko osídlen. 84 % peruánské populace používá úřední jazyk španělštinu. 78,6 % populace žije ve městech. Roční přírůstek obyvatel je 0,96%. (cia.gov., 2017b)

Mezi aktuální environmentální problémy patří odlesňování, půdní eroze, desertifikace, znečištění ovzduší v hlavním městě, znečištění řek a pobřežních vod způsobených důlními odpady. (cia.gov., 2017b)

Peruánská ekonomika je nejvýznamnější ve výrobě stříbra, ve kterém zaobírá druhé místo ve světě a ve výrobě mědi, díky které se řadí na třetí místo ve výrobě. Země disponuje velkým množstvím minerálních zdrojů v oblasti Andského pohoří a pobřeží. Až 60 % exportu tvoří kovy a minerály. Nejvíce k bohatství země přispívá sektor služeb téměř z 60 %, průmyslový sektor má podíl na HDP 34,2 % a zemědělství pouze 7,3 %. V zemědělství je ovšem zaměstnána čtvrtina ekonomicky aktivní populace. (cia.gov., 2017b)

5.1.3. Bolívie

Mnohonárodnostní stát Bolívie s hlavními městy Sucre a La Paz se nachází ve středu Jižní Ameriky. Sousedí se státy Peru a Chile na západní hranici, na jihu s Argentinou a Paraguayí a severovýchodě s Brazílií. Rozlohou 1 098 581 km² se řadí na 28. největší stát světa. Celkem se dělí na 9 regionů. V regionech La Paz, Cochabamba, Santa Cruz, and El Beni je produkce kávy nejvýznamnější. Klimatické podmínky se mění s nadmořskou výškou. Vlhké a tropické

je na východních nížinách, kde prostory pokrývá Amazonský deštný les a chladné a polosuché podnebí na jihozápadě, kde se nachází Andské pohoří. (cia.gov., 2017c)

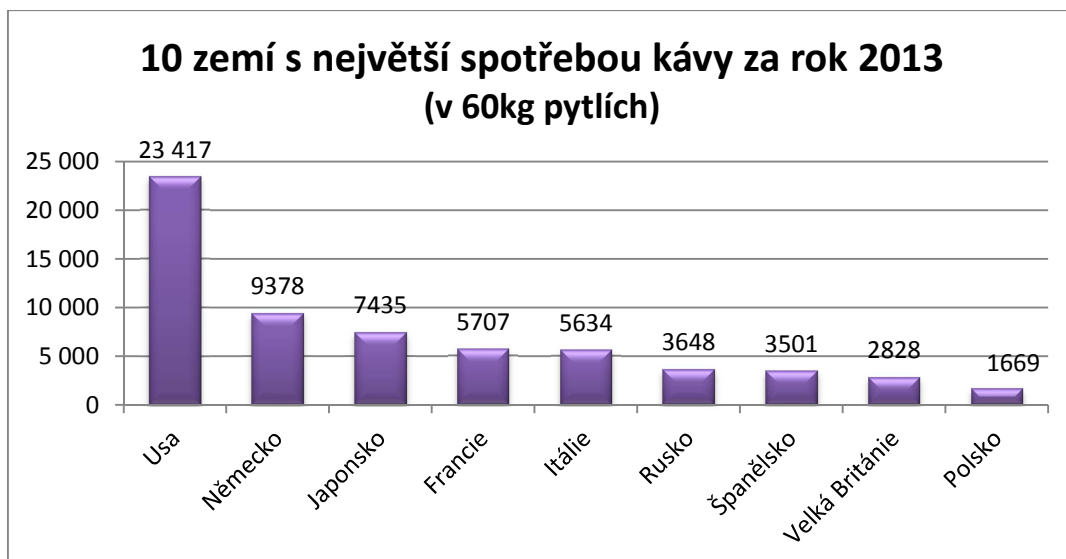
Bolivijská populace je dle údajů z roku 2016 celkem 10 969 649 obyvatel. Většinová populace se nachází na západě na vysočině Altiplano oddělující horské masivy východních a západních And - Kordiller. Významná část populace se také nachází ve městě Santa Cruz a jeho okolí na východní straně And. V Bolívii se nachází více početných etnických skupin. Více než 60 % obyvatel tvoří indiáni, 30 % tvoří smíšené obyvatelstvo mestici a 10 % běloši. Země má více úředních jazyků, z nichž španělština je nejrozšířenější. Převládajícím náboženstvím je křesťanství. Roční populační přírůstek je 1,54 % dle roku 2016. (cia.gov., 2017c)

Bolivijská vláda se potýká s aktuálními environmentálními problémy: odlesňování kvůli poptávce po tropickém dřevu a pro zemědělské účely, půdní eroze způsobená nevhodným způsobem pěstování a nadměrným využíváním půdy, desertifikace, snížení biologické diverzity, průmyslové znečištění vodních zdrojů využívaných k pití a zavlažování. (cia.gov., 2017c)

Ekonomika země se soustředí na vývoz zemního plynu do sousedních zemí, který představuje až 50 % exportu. Export tvoří více než polovinu státního rozpočtu. I přes pozitivní růst země, Bolívie se vyspělostí stále řadí mezi rozvojové země. V zemědělství je zaměstnáno 32 % obyvatel, v průmyslu 20 %, zatímco služby tvoří 47,9 % zaměstnanosti. Největší přínos do HDP země tedy tvoří více jak z poloviny služby. Významný je i přínos z průmyslu 37,4 %. Výnosy ze zemědělství tvoří pouze 13,3 %. (cia.gov., 2017c)

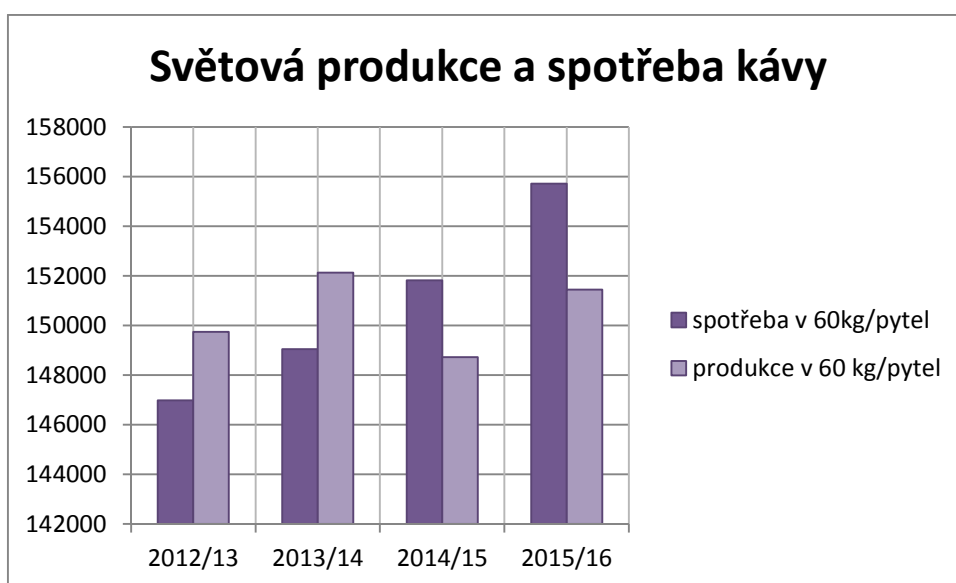
5.2. Spotřeba kávy ve světě

Na grafu č. 1 pozorujeme americkou dominanci v konzumaci kávy. Spotřeba kávy v USA je sice v množství na jednotlivé země největší, ale v přepočtu na obyvatele jsou největšími konzumenty kávy severské země Evropy Finsko, Dánsko a Norsko. Průměrný člověk zkonzumuje 4-5 kg kávy ročně. Za rok 2015 se do států Evropské Unie dovezlo 76 886 000 pytlů kávy. Dlouhodobě významným dovozcem kávy je Japonsko, Německo nebo Itálie a Francie. (ico.org)

Graf 1 10 zemí s největší spotřebou kávy za rok 2013 (zdroj: vlastní podle Chládková et al., 2008)

Komínek (2015) vyzdvihuje známý fakt, že Italové mají v oblibě silné espresso s výrazným aromatem. Severské země Evropy vyžadují nejkvalitnější druhy káv, jsou náročnými spotřebiteli. Ve Finsku se nekonzumuje káva instantní, zatímco v sousedním Švédsku je velmi oblíbená. Francouzi obecně pijí kávu spíše slabší a velmi často. Německé a Rakouské obyvatelstvo preferují kvalitní druh Arabica. Britové jsou známí spíše pitím čajů, ale obliba kávy v posledních letech roste, převážně té instantní. Američtí spotřebitelé vyžadují kávu slině upraženou a velmi kvalitní. Japonsko je také velmi významným odběratelem světle pražené kávy. K dostání je zde jeden z nejlepších druhů kávy Blue Mountain. Je zde ovšem velmi drahá. (cerstvakava.cz, nedatováno)

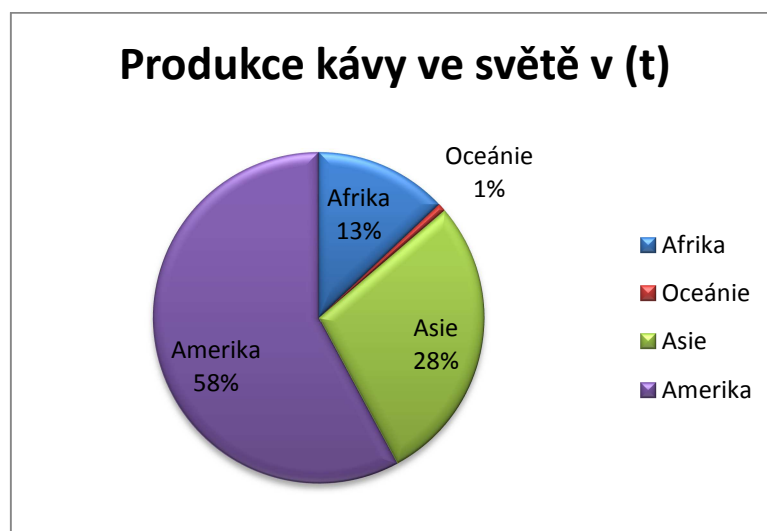

Graf 2 Světová produkce a spotřeba kávy (zdroj: vlastní dle ico.org)

Z grafu č. 2 pozorujeme rozdíl ve velikosti spotřeby a produkce kávy. Za poslední 4 roky je spotřeba kávy rostoucí průměrně o 1,3 % ročně. Zatímco produkce kávy kolísá. V prvních dvou uvedených obdobích 2012/13 a 2013/14 je produkce vyšší než její spotřeba. Při nízké poptávce se káva uchovává ve velkoskladech. Na trhu vznikne přebytek kávy a pod tlakem nadnárodních společností dojde ke snížení ceny za kávu. Pěstitelé dostanou méně peněz za svoji práci a produkují méně kávy. V období 2014/2015 pozorujeme převahu spotřeby nad produkcí. Na trhu vznikla poptávka po levnější kávu a produkce stoupla o 0,9 % oproti předešlému roku. Zásoby z prvních dvou uvedených období umožnily, aby byl trh s kávou zásobován při snížení produkce. Skoro třetina celkové spotřeby kávy je konzumována v exportních zemích. (ico.org., 2016)

5.3. Produkce kávy

Jak je možné vidět na grafu č. 3, největší produkce kávy probíhá v Americe, poté v Asii (zejména ve Vietnamu) a dále v Africe (Etiopie, Uganda, Pobřeží Slonoviny) a menším podílem přispívá k produkci i Oceánie.

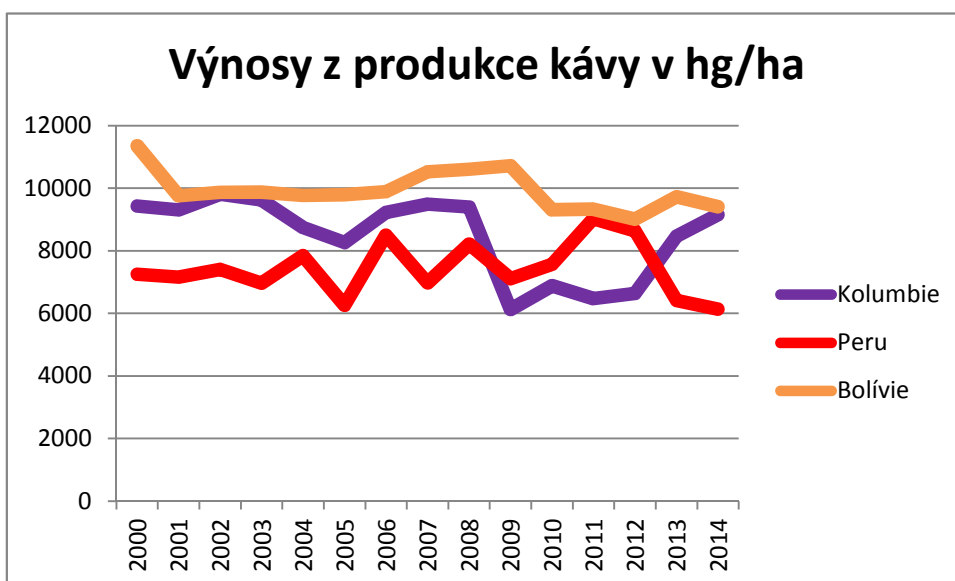

Graf 3 Produkce kávy ve světě (zdroj: vlastní dle fao.org)

Dle údajů v tabulce 1, kolumbijská produkce kávy dosahuje momentálně 870 000 tun kávy, což představuje 9,6 % ze světové produkce. Produkce v Peru je oproti Kolumbii zhruba čtvrtinová a v Bolívii je poměrně zanedbatelná ve srovnání se světem.

Tabulka 1 Produkce kávy vybraných zemí a jejich podíl na světové produkci (zdroj: vlastní dle ico.org)

Stát	Produkce 2016/17 v (t)	%podíl na světové produkci
Kolumbie	870 000	9,6%
Peru	228 000	2,5%
Bolívie	5 400	0,06%

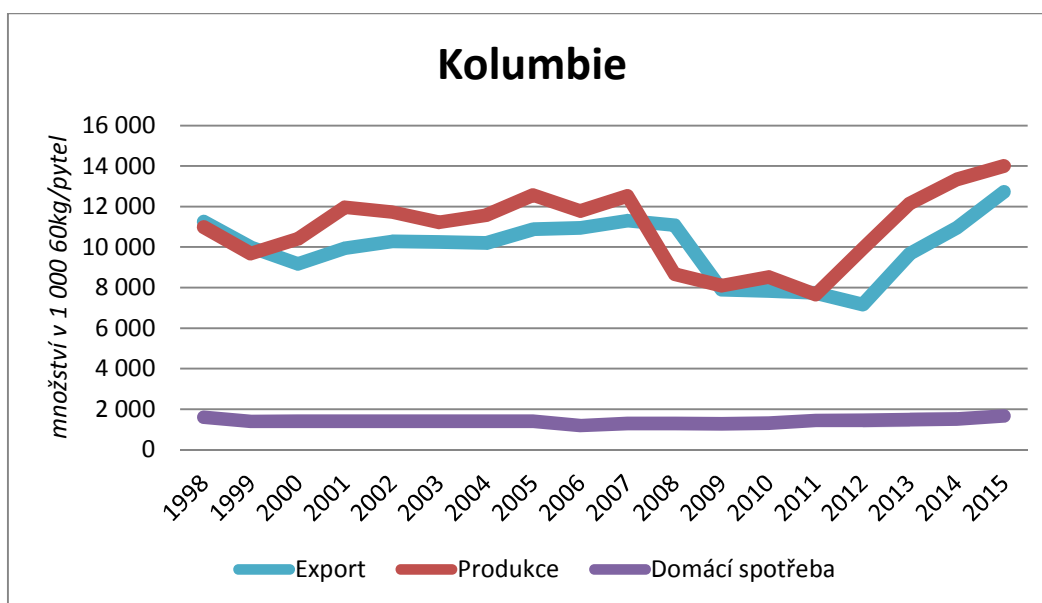
Graf 4 Výnosy z produkce kávy v hg/ha (zdroj: vlastní dle FAOSTAT)

5.3.1. Kolumbie

V Kolumbijské ekonomice představuje kávová produkce velkou roli. Země exportuje kávu už od roku 1963. Je třetím největším producentem plodiny na světě. Dle údajů z roku 2015 představoval export zelené kávy přes 724 milionů tun kávy. Pouze 5,26 % z exportu tvořila zpracovaná káva. (ico.org)

V Kolumbii žije 563 000 rodin zabývajících se pěstováním kávovníku. Většina pěstitelů žije na malé farmě, kde kávové pole nepřesahuje více jak 2 hektary. Pouze 5 % kolumbijských pěstitelů vlastní pole větší než 5 hektarů. Vzhledem k velikosti jejich plantáží a dostupných financí, pole obstarávají víceméně jen rodinní příslušníci. (cafedecolombia.com)

Graf 5 prezentuje slabý nárůst produkce od přelomu století do roku 2007, kdy produkce výrazně klesla a klesající trend si držela do roku 2011. V roce 2011 produkce opět stoupala. Nárůst produkce může být vysvětlen zvyšujícími se ceny pro zemědělce. Mezi lety 2014 a 2015 vzrostla cena vyplacená pěstitelům o 79 %. (cafedecolombia.com, 2015) Společně s produkcí roste i export komodity. Ten je zmenšený o množství domácí spotřeby. Kolumbijská spotřeba kávy je stabilní po celé zkoumané období s nepatrným nárůstem v posledních letech. Nejmenšího produkovaného množství dosahovala země v období 2011/12, kdy produkce byla 7,6 milionů pytlů. Nízké výnosy způsobila kávová rez, která poprvé vypukla v období 2008/09 a způsobila v těchto letech nejvýraznější pokles ve výnosech. Více ukazuje graf č. 4 (Výnosy z produkce kávy v jednotlivých zemích). Kávová nemoc způsobila značné škody a výnosy se snížily o třetinu na 6124 hg/ha. Snížení výnosů dále způsobilo snížení pracovní síly. (ico.org, 2016)

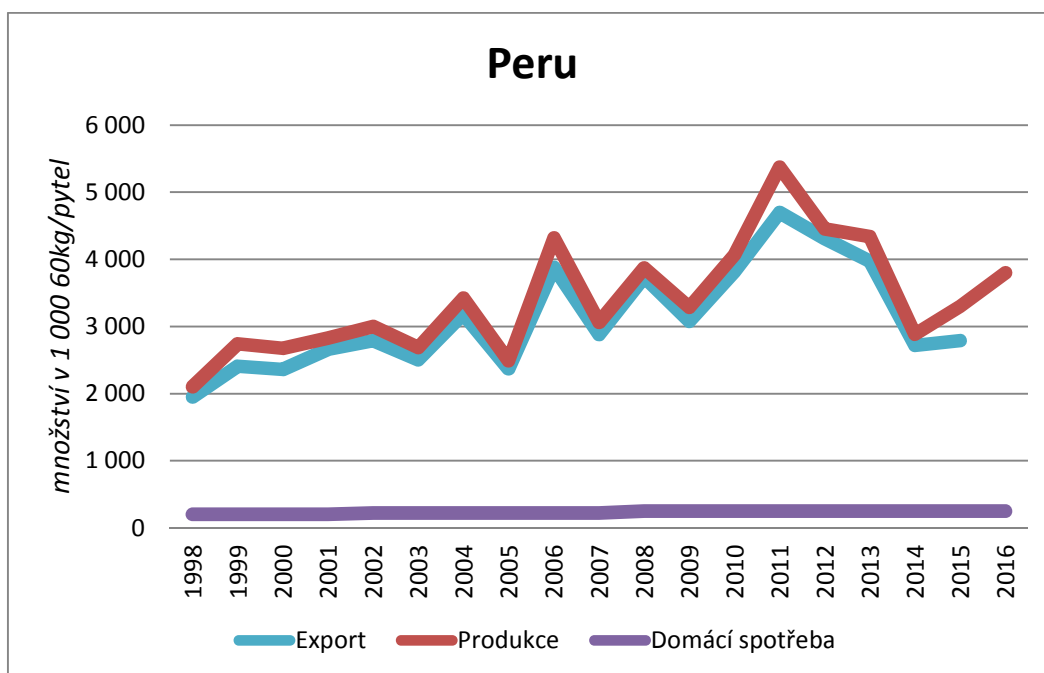
Graf 5 Export, produkce a domácí spotřeba v Kolumbii (zdroj: vlastní dle ico.org)

5.3.2. Peru

Oproti Kolumbii je produkce kávy v Peru zhruba pětikrát menší, ale i přesto je 10. zemí s největším objemem produkce kávy na světě. (fao.org)

Téměř polovina exportu putuje do USA a Německa a do sousední Kolumbie, která kávu odkupuje a re-exportuje. Na grafu č. 6 vidíme výkyvy v produkci i v exportu. Domácí spotřeba je velmi malá kolem 60 000 pytlů. Téměř celá produkce je exportována. Káva je

pěstována v odlehlých chudých horských oblastech Peru. Zaměstnává kolem 850 000 obyvatel. V období 2013/14 byla až 40 % úroda zasažena kávovou rzí a produkce klesla. V uvedeném roce stoupla obdělávaná plocha o 20 000 hektarů. Část tohoto nárůstu je způsobena vládními pobídkami prostřednictvím zemědělské agentury DEVIDA, aby pěstitelé nepřecházeli na jinou plodinu, ale mohli pokračovat v pěstování kávovníku a produkce vzrostla. Peru je s 90 000 hektary hlavním exportérem organické kávy, která je pěstovaná bez použití chemických látek, jako jsou pesticidy a herbicidy. Na druhou stranu, někteří pěstitelé nemají ani jinou možnost, vzhledem k tomu, že si z finančních důvodů nemohou dovolit chemické látky na ochranu plodiny proti nemocem. (Brown, 2015) Výnosy zobrazené na grafu č. 4 kopírují křivku exportu se stejnými výkyvy.

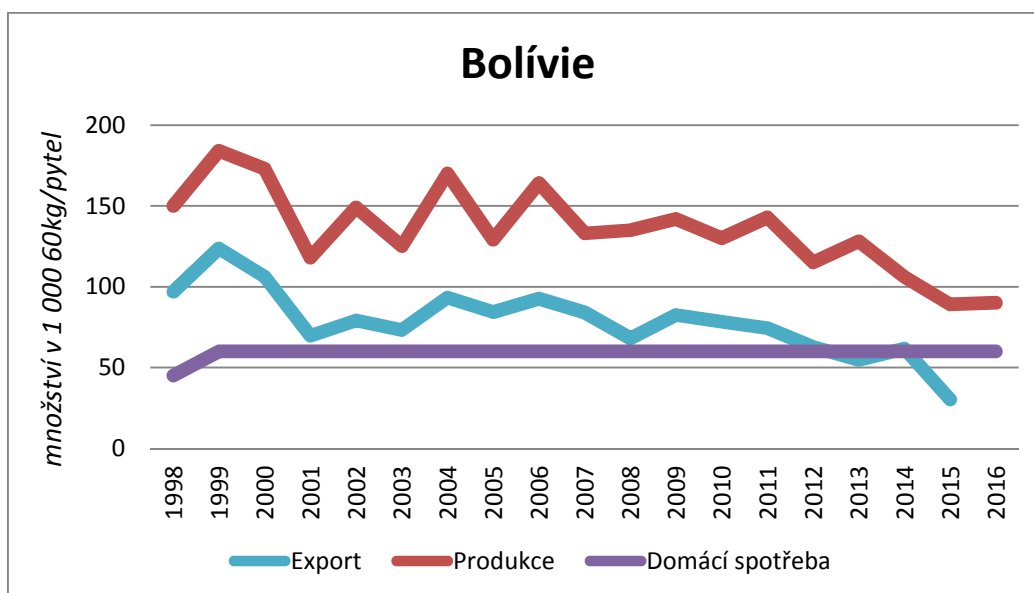
Graf 6 Export, produkce a domácí spotřeba v Peru (zdroj: vlastní dle ico.org)

5.3.3. Bolívie

Bolívie disponuje vhodnými přírodními podmínkami pro pěstování kávovníku. Přesto, produkce kávy je v porovnání s ostatními zeměmi Latinské Ameriky velmi malá. V zemi chybí infrastruktura a potřebné technologie. Kávový průmysl se zde začal výrazněji rozvíjet teprve v 90. letech 20. století a na přelomu tisíciletí. Od té doby v zemi probíhají programy určené k obeznámení způsobů pěstování plodiny pro zemědělce a ke zvýšení kvality kávy. (invalsacoffee.com)

Místní válka proti obchodu s kokainem může pozitivně působit na kávový sektor. Země zaznamenává přechod pěstování z koky na kávu. Momentálně se kávou živí přes 30 000 zemědělců. Největší odbyt nachází v Německu, USA a Japonsku. (Sanjines, 2012)

Z grafu č. 7 pozorujeme, že obyvatelé konzumují kolem 1/3 produkce. Exportována je tedy pouze 2/3 celkové produkce Bolívie. V roce 2009 země zastavila program Cup of Excellence (COE) financovaný americkou vládou, který pomáhal pěstitelům rozvíjet své dovednosti a znalosti v oblasti pěstování kávovníku. Bolivijská protiamerická vláda odmítla finanční podporu od americké vlády. Vzhledem k tomu, že Bolívie produkuje malé množství kávy, není světově známá, pražírny nejsou ochotny zaplatit řádnou cenu za neznámou kávu, jejichž kvalitu nemají osvědčenou. Vyžadováno je tedy více času a kapitálu do kávového průmyslu k výrobě kvalitní kávy. (invalsacoffee.com)

Graf 7 Export, produkce a domácí spotřeba v Bolívii (zdroj: vlastní dle ico.org)

Oproti Kolumbii a Peru má Bolívie nejvyšší výnosy z pěstovaného kávovníku. Na grafu č. 4. Jsou zobrazeny výnosy převyšující i Kolumbii. Tak vysoké výnosy mohou být vysvětleny tím, že země je poměrně nová v pěstování kávovníku a plodiny jsou mladé a jejich výnosy jsou na vrcholu. Pozorujeme menší pokles v období kávové krize na přelomu století a další menší pokles kolem roku 2009 při rozšíření kávové rzi, která podobně (ale ve větší míře) postihla Kolumbii.

5.5. Ekonomické ukazatele

Vhodnými ukazateli k zhodnocení ekonomické a sociální situace v regionu slouží následující indikátory v tabulce vytvořené pro každou zemi zvlášť.

5.5.1. Kolumbie

V tabulce č. 2 v prvním sloupci vidíme Hrubý domácí produkt vybraných zemí za rok 2015. Růst HDP Kolumbie se v posledních letech zpomalil oproti předcházejícím obdobím, kdy růst HDP byl 6,6 % v roce 2011 a nyní se pohybuje kolem 3 %. Zpomalení růstu způsobila snížená produkce energetických surovin, které se podílejí 70 % na exportu. To mělo za následek výraznou převahu dovozu nad vývozem o 15,9 miliard USD v roce 2015. Celkem 4,5 % exportu tvoří zelená káva, jejíž finanční hodnota představuje 1 886 825 000 USD za rok 2013. Na základě Indexu lidského rozvoje se Kolumbie řadí mezi středně rozvinuté země, konkrétně na 95. příčku na světě. Zhruba 5,7 % populace žije pod hranicí chudoby se 1,9 USD/den. Multidimenzionální index chudoby je kombinací více ukazatelů měřící chudobu. V Kolumbii jeho hodnota dosahovala v roce 2010 pouze 0,032. Oproti ostatním rozvojovým zemím, Kolumbie nepodléhá extrémně vysokým hodnotám chudoby. V zemi je investováno 4,7 % z HDP do vzdělávání obyvatel. (businessinfo.cz, 2016)

Tabulka 2 Ekonomické ukazatele vybraných zemí

	HDP (per capita \$)	HNP (per capita \$)	HDI	MPI	Export (t)	Hodnota exportu v (1000 USD)
Kolumbie	12 988	12 762	0,727	0,032	543685	1886852
Peru	11 672	11 295	0,74	0,043	237379	695334
Bolívie	6 476	6 155	0,674	0,097	3604	15482
Zdroj dat	Faostat, 2015	Human Development Report	Human Development Report	Human Development Report	Faostat, 2013	Faostat, 2013

5.5.3. Peru

Procentuální růst HDP Peru je za posledních pět let klesající v průměru 3,5 %. Hodnota HDP je spíše stabilní s menšími výkyvy. Zpomalení je způsobeno nedostatečnými investicemi, klimatickými jevem El Niño a nízkými exportními výnosy. Většina bohatství HDP se soustřeďuje v okolí hlavního města. Přínos celkového exportu do HDP tvoří 17,8 %. Export kávy představuje 695 334 000 USD pro rok 2013, což představuje zhruba 1,8 % exportu. Co se týká salda obchodní bilance, i v Peru převažuje dovoz nad vývozem a to o 3,2 %. Dle Indexu lidského rozvoje je na tom země o něco lépe než Kolumbie. Pod hranicí chudoby žije pouze 3,1 % obyvatel. Peru je 87. nejrozvinutější zemí na světě. Multidimenzionální index chudoby se od roku 2008 snížil z 0,069 na 0,042 v roce 2012. Vláda vkládá 3,7 % kapitálu z HDP do investic na vzdělávání. (businessinfo.cz, 2016)

5.5.4. Bolívie

Průměrný roční růst HDP se pohybuje kolem 5 %. HDP na obyvatele mírně stoupá. Ekonomika je z poloviny založena na exportu zemního plynu. Kladný růst HDP je z části zapříčiněn veřejnými investicemi. Pozitivním faktem je převaha vývozu nad dovozem a to zhruba o 2 400 mil. USD v roce 2014. Za posledních 5 let se zvýšil současně dovoz i vývoz. Dovoz tvořily položky určené ke zvýšení produkce vývozních komodit v průmyslové a těžební oblasti. Bolivijský vývoz zelené kávy je poměrně nízký. Za rok 2013 bylo vyvezeno 3 604 tun v hodnotě 15 482 000 USD. V případě Indexu lidského rozvoje se Bolívie řadí až na 118. položku na světě. Multidimenzionální index chudoby měl v roce 2008 hodnotu 0,097. Až 6,8 % populace žije pod hranicí chudoby. Celkem 7,3 % HDP je investováno do vzdělávacího sektoru. (businessinfo.cz, 2016)

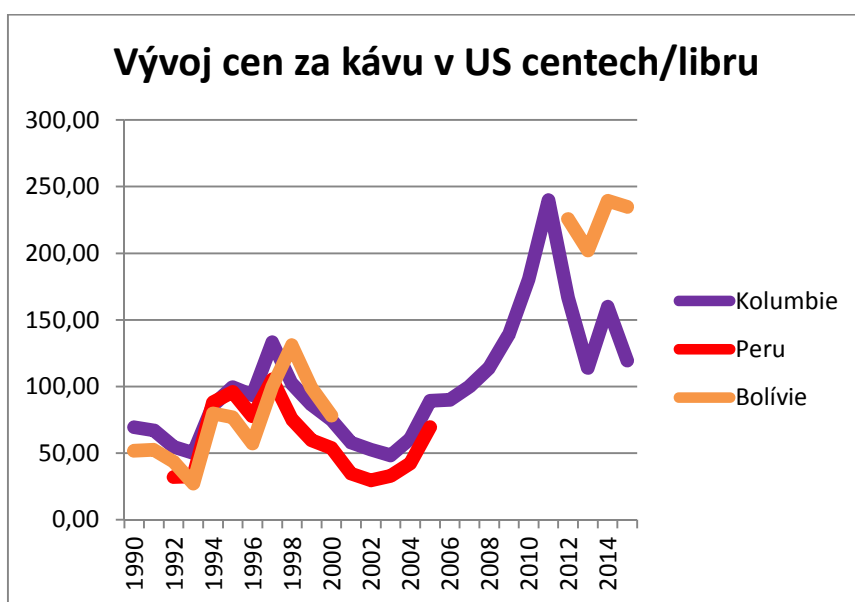
5.6. Vývoj výkupních cen

Výkupní ceny za kávu jsou velmi nestálé a mění se každou chvíli. Jsou ovlivňovány kombinací několika faktorů, jako jsou například klimatické podmínky nebo dohodnutá cena mezi obchodníky. Bylo založeno několik organizací s hlavním cílem dohlížet na kávový trh s cílem zaručit vhodné podmínky pro pěstování kávovníku. Do roku 1989 fungovala Mezinárodní smlouva o kávě založená Mezinárodní organizací pro kávu (ICO), která úspěšně zajišťovala stabilní cenovou hladinu a měla pod kontrolou veškerý obchod s komoditou. Po jejím rozpadu došlo k výraznému poklesu výkupních cen a nastal „volný trh“. Během dvou měsíců po rozpadu smlouvy, cena kávy propadla o 2/3 své hodnoty. Nejvyššímu cenovému

propadu došlo v letech 1989-1993 a 1999-2004. Největší měrou byli zasaženi pěstitelé, ale i ekonomika konkrétních exportních zemí. (Komínek, 2015) V roce 2003 byla rekordně nejnižší cena 0,50 USD/libru. Zemědělství zaznamenalo opouštění kávových plantáží. (Cleland, 2010)

Následně výkupní ceny opět vzrostly a největší hodnoty dosáhly v roce 2011. Společně s nárůstem cen se ovšem zvedly náklady na produkci kávy, jako je lidská práce nebo používání chemických látek a investic do hnojiv. Pěstitelé v Latinské Americe dostávali průměrně přes 3 USD/libru. O dva roky později došlo opět k poklesu výkupních cen zhruba na polovinu. Příčinou poklesu bylo rozšíření kávové rzi na plantážích (Komínek, 2015)

Výkyvy cen jsou prezentovány na grafu č. 8. v období 1990 – 2015. Pouze u Kolumbie jsou dostupná data za celé sledované období. Peru odstoupila z ICO v roce 1992, data pro tuto zemi jsou dostupná pouze do roku 2005. U Bolívie nejsou dostupná data v období 2001-2011. Lze ovšem předpokládat podobný průběh výkupních cen jako u sousedních zemí. Vzhledem k tomu, že Peru je zemí exportující největší množství organické kávy, za kterou je více ceněna, můžeme předpokládat vysoké výkupní ceny v těchto letech, podobné Kolumbii.

Graf 8 Vývoj výkupních cen kávy (zdroj.: vlastní dle ico.org)

V období 1994/95 byly v zemích výrazné mrazy, které způsobily pokles výnosů a cen za kávu. Následující výkyvy cen jsou vysvětleny obdobím sucha a působením fenoménu El Niño. Vyšší ceny působily optimisticky na investory a země zaznamenaly příliv investic. Vzápětí se na trhu objevil přebytek zboží a výkupní ceny se snížily.

Cena kávy je z většiny určena na burzách ještě předtím, než je vypěstována. Určitý vliv mají světové zásoby a ten, kdo je drží. V současnosti ovládají trh tři společnosti: Neumann Gruppe, Volcafe-ED&F Man a ECOM. Samotní pěstitelé nemají přístup na trh a velmi těžko ovlivňují výkupní cenu. Ke zlepšení jejich postavení na kávovém trhu byly založeny speciální organizace. Jako příklad můžeme uvést společnost pro Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance nebo Bird Friendly. Svým působením zajišťují pěstitelům především důstojné podmínky pro život a prostřednictvím certifikace vyšší výkupní cenu, která jim přináší větší finanční příjem. Mimo sociální stránku je kladen důraz i na udržitelnost životního prostředí a kvalitu produkovaného zboží. (Bednaříková, 2011)

K posouzení vlivu Fair Trade slouží obrázek č. 2, kde jsou srovnávány ceny na Newyorské burze a prostřednictvím Fair trade. Fairtradová cena je taková cena, která nikdy neklesá pod stanovenou hranici. Tato cena musí být zaplacená pěstitelskému družstvu certifikovaným překupníkem. Garantovaná minimální výkupní cena se do roku 2011 stanovila na 125 centů za libru. Poté stoupla na 140 centů za libru.

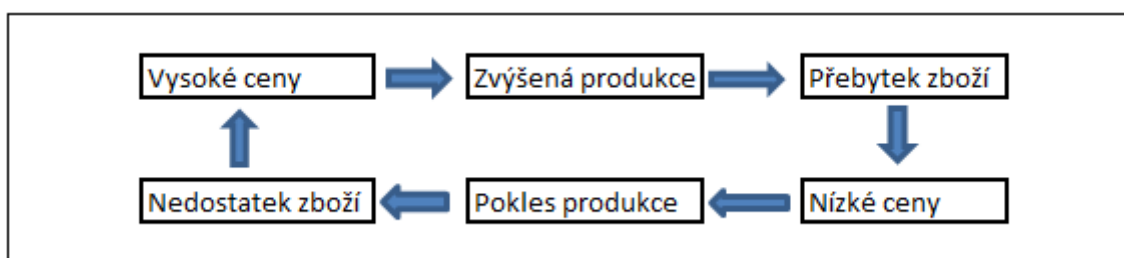

Obrázek 2 Srovnání cen kávy druhu Arabica (zdroj: <http://www.agris.cz/clanek/182460>)

Fairtradová cena kopíruje usmlouvanou cenu na burze navýšenou o 20 centů fairtradového sociálního příplatku. Z příplatku jsou financovány místní projekty podporující rozvoj komunit, škol, nemocnic nebo silnic. Dalších 30 centů zaplatí kupec, pokud se jedná o kávu organickou, na jejíž vypěstování nebyly použity chemikálie. (Komínek, 2015)

5.6.1. Cenová volatilita

Hlavním důvodem kolísání výkupních cen je nestálost trhu. Respektive na trhu nepanuje dokonalá konkurence, kdy se nabídka střetává s poptávkou. Stablní poptávka a měnící se nabídka vytvářejí cenovou volatilitu. Při zvýšení ceny za kávu, se zvýší i produkce. Zemědělci budou chtít prodat co nejvíce kávy za zvýšenou cenu. Ale tím, že se vypěstuje více kávy, v určitém čase vznikne přebytek zboží na trhu. Tedy bod, kdy bude naplněna poptávka. Aby se káva prodala, sníží se její cena, ale za menší výkupní ceny budou pěstitelé produkovat méně a nabídka se sníží. Při nízké nabídce vznikne na trhu nedostatek zboží a cena kávy opět stoupne. Tento cyklus je znázorněn na obrázku č. 3.

Obrázek 3 Cyklus produkce a ceny (zdroj: vlastní dle European Coffee Federation)

Kávová krize je způsobena nevyváženou situací na trhu mezi poptávkou a nabídkou. Celková produkce za období 2001/02 byla 6 780 000 tun, zatímco celková spotřeba pouze 6 360 000 tun. Navíc ve velkoskladech bylo uchováno dalších 2 400 000 tun kávy. Další zátěží je fakt, že roční míra produkce kávy roste rychleji než její spotřeba. Bohužel není jednoduché změnit pěstování a přejít na jinou plodinu. Kávovníky jsou trvalé rostliny, které plodí několik let po sobě. Zemědělci tedy nedokáží reagovat rychle na změnu poptávky množstvím produkce. (Osorio, 2002)

5.7. Rozdělení zisku v distribučním řetězci

Poté co je káva sesbírána pěstiteli a zpracována je prodána překupníkovi. Jak již bylo nastíněno, překupníci jsou schopní vyjednávači a často si vyjednávají nízkou výkupní cenu, která někdy nestačí pokrýt náklady na vypěstování. Fraňková (nedatováno) uvádí velikost

výrobních nákladů na vypěstování kávy v rozmezí 0,75 – 0,89 USD/1 libru. Přičemž v období krize se ceny placené pěstitelům se na trhu pohybují kolem 0,60 USD/1 libru. Pěstování na velkých plantážích cenu stlačuje dokonce na 0,50 USD/1 libru. Poslední kávová krize proběhla v letech 2000 – 2004, přičemž nejnižší cena za kávu se pohybovala kolem 0,40 USD/1libru na konci roku 2001. (Chládková et al., 2008) Autorka uvádí konkrétní případ ze státu Peru, kde pěstitelé dostali za velmi kvalitní kávu Arabika pouze 0,25 USD/1libru. Přičemž náklady na vypěstování takového množství kávy se pohybují průměrně kolem 0,75 až 0,90 USD. Z obav, že by kávu neprodali nebo kvůli potřebným penězům ji prodali rychle a za nízkou cenu. Pěstitelé nemají obchodní dovednosti ani skladovací kapacity, které by jim umožnily počkat s prodejem kávy na období výhodnějších cen.

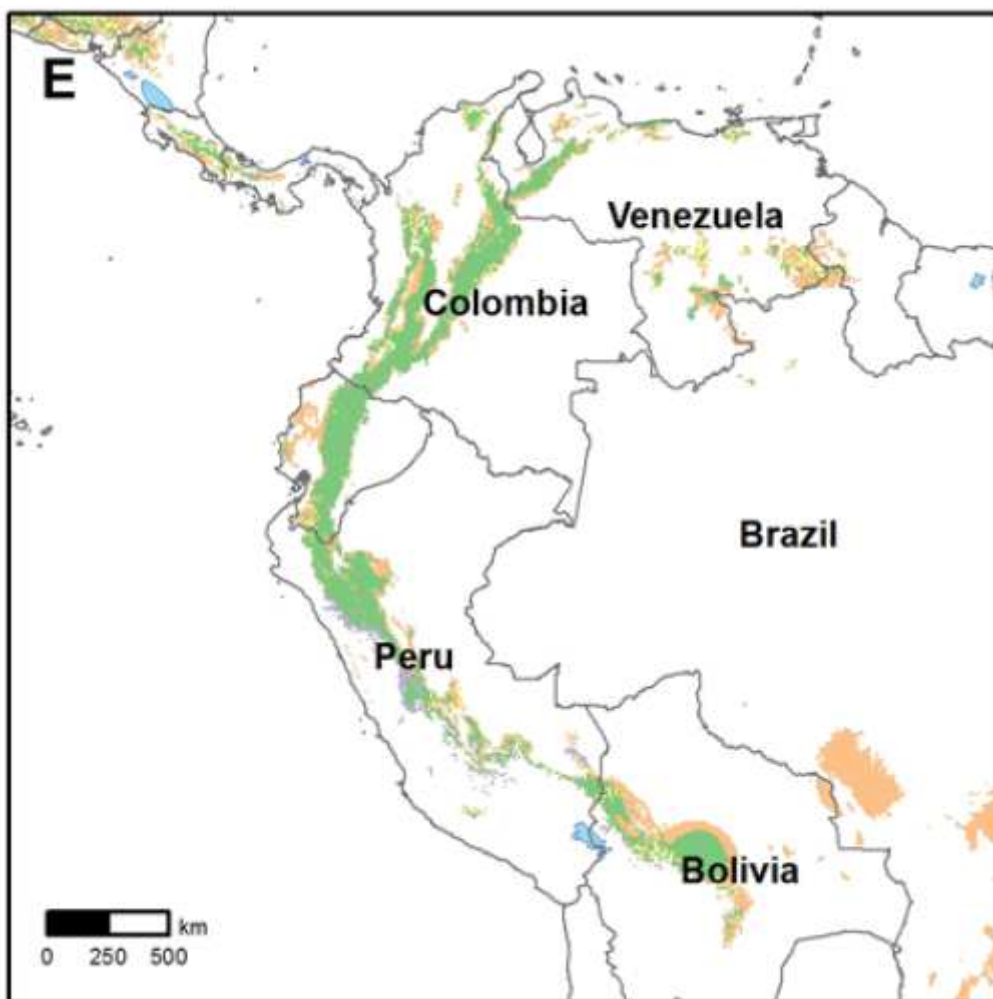
Cena, která je pěstitelům zaplácena se pohybuje průměrně okolo 2,0 USD/libru. Po prvotním zpracování a balení je předána překupníkovi za cenu navýšenou o zemědělcovy náklady. Aby překupník vydělal nějaké peníze z obchodu, vytvoří přidanou hodnotu a prodá zboží vývozci, který zajistí dopravu do dovozních zemí. V tento moment má zelená káva hodnotu kolem 2,89 USD/libru. Dále zboží putuje do pražírén. Náklady na dopravu, skladování, logistiku a dovoz zvedají hodnotu kávy na 3,13 USD/libru. Pražením kávy klesá hmotnost zrn o 18 % celkové hmotnosti. 1 libra tedy zvyšuje svoji hodnotu na 3,91 USD. Další materiální náklady pražírén včetně balení, mezd pracovníků, přepravních poplatků, administrativy, amortizace a devalvace měny a pronájmu prostor zvedají cenu kávy na 7,79 USD/libru. Prodejní cena se poté pohybuje kolem 8,5 USD/libru. Po odečtení nákladů a daně je čistý zisk pouze 0,47 USD/libru. V kavárně je obvykle maloobchodní cena jednoho šálku kávy 2,70 USD. Z jedné libry se dá uvařit průměrně 15 šálků kávy, z čehož můžeme vyvodit výnosy v podobě 40,50 USD. Ovšem je nutné odečíst fixní náklady kaváren (maloobchodníků) zahrnující zaplácenou částku za kávu, vybavení, pronájem, pracovní mzdu, energie, daně, marketing, údržbu a další. (Hill, 2014)

5.8. Klimatické změny versus změny zemědělské plochy

Vliv kávového průmyslu na environmentální a sociální problémy je zcela zřejmý. Nicméně, kávovník je stálezelená rostlina, tedy důležitá při vstřebávání oxidu uhličitého. Navíc její vysazení na holých plantážích působí pozitivně proti půdní erozi. Na druhou stranu při mokřém zpracování kávových plodů dochází k využívání velkého množství vody a vodnímu

znečištění. Změna klimatu je hlavním důvodem výkyvů výkupních cen komodity. Přesto je změna klimatu záležitostí globálního oteplování, které se týká celého světa.

The Climate Institute (2016) odhadují, že se do roku 2050 kávové plantáže zmenší na polovinu své aktuální plochy v důsledku globálního oteplování. Za následky předpokládají horší kvalitu kávy, vyšší cenu a obecně její zhoršenou dostupnost v rozvinutých zemích. V případě Kolumbie, vlhčí a teplejší prostředí má za následek rozšíření kávové rzi. Při zvýšení průměrné roční teploty o 2,5 °C do roku 2050, 60 % zemědělské půdy bude zničeno.

Obrázek 4 Mapa změny pěstebních ploch (zdroj: Bunn C. et al, 2015)

Zóny, které jsou momentálně označeny jako vhodné pro pěstování kávovníku Arabica, budou muset být posunuty výše o 500 metrů nadmořské výšky. Obrázek č. 4 zaznamenává změnu ploch vhodných pro pěstování kávovníku. Jedná se o predikci na rok 2050 pro západní země Jižní Ameriky. Zelenou barvou jsou označeny plochy nezměněné a stále vhodné pro pěstování plodiny. Světle oranžová barva je zvolena pro plochy, které nadále nebudou vhodné

k pěstování kávovníku z důvodu nízké nadmořské výšky, kde globální oteplování bude výraznější než ve vyšších polohách. Potencionálně vhodné oblasti k pěstování kávovníku v budoucnu jsou označeny světle fialovou barvou. (Bunn C. et al, 2015)

5.8.1. Kávová rez

Globální oteplování, extrémní bouře a výrazné deště mají vliv na rozšíření kávových onemocnění jako je kávová rez nebo obecně škůdci a plísně. Jako ukázkou zdrcujícího klimatu představuje Slezak (2016) rok 2012, kdy kávová rez zasáhla kávovníky ve Střední Americe, kde několik farmářů v Guatemale přišlo o 85% úrodu. Škody způsobily 500 milionů USD a v letech 2012-2013 bylo 350 000 místních lidí bez práce.

Kávová rez se poprvé objevila ve východní Africe v roce 1861. Později byla identifikována a studována na Srí Lance v roce 1867. Postupem času se dostala do Asie, rozšířila se do celé Afriky a v roce 1970 byla objevena i v Jižní Americe, v Brazílii. Kávová rez napadá nejen listy kávovníku, ale i mladé ovoce a pupeny. (Hernández, 2005)

Kávová rez (*Hemileia vastatrix*) je houba, která napadá rostliny kávovníků, narušuje jejich fotosyntézu, způsobuje opadávání listů a nedozrávání kávových třešní.

Kávová rez se vyžívá ve změně klimatu, dnes se objevuje i ve vyšších nadmořských výškách. Velmi obtížně se s ní bojuje. Jakmile kávová rez napadne rostlinu, plody na kávovníku už nedozrají. Pěstitelé se snaží zápasit s touto houbou pomocí chemikálií a izolací napadených rostlin. Snaží se zvyšovat úrodnost půdy a testují jiné odolnější odrůdy. Vše je ale finančně náročné a vyžaduje to lidskou práci navíc. (Komínek, 2015)

Existuje teorie jak se zbavit kávové rzi. Jak už bylo řečeno výše, tato kávová nemoc může rychle a účinně zneškodnit většinu úrody, jak se tomu stalo při epidemii v letech 2012-2013. Zajímavostí je, že ne všichni pěstitelé byli postiženi kávovou rzí stejně. A to i přesto, že jejich plantáže spolu sousedí. Bylo zjištěno, že proti kávové rzi úspěšně bojuje dostatek stínu a hnojiva. Právě tyto dva faktory mohou zabránit zmíněné nemoci. Kávovník, který je vystaven slunci a nemá dostatek stínu je značně zatížený jak vytrvalým deštěm, tak prudkým slunečním zářením. Rostliny, které jsou ve stínu, jsou více chráněny před přírodními podmínkami. Co se týče druhého faktoru, hnojivo je důležitou součástí pěstování rostliny. Čím více bude kávovník pohnojen, tím silnější bude a tedy odolnější vůči onemocněním. (World Coffee Research)

Kávová rez se v Kolumbii objevuje v oblastech, které byly dříve považovány za příliš chladné k propuknutí kávové rzi. Dále bylo vyzkoumáno, že kávová rez se snadněji rozšíří na otevřených prostranstvích na monokulturních plantážích, které jsou vystaveny přímému slunečnímu záření. Vhodnější je tedy pěstování stinnou metodou pod stromami, které znesnadňují propuknutí kávové rzi. (The Climate Institute, 2016)

Pěstitelé kávovníku v Latinské Americe se snaží bojovat proti kávové rzi přírodním způsobem bez používání chemických látek. Používají k tomu žížaly, které krmí slupkami kávových bobů nebo plevem a jiným organickým odpadem. Nakrmené žížaly pak odnáší na pole a hnojí s nimi a smíchanou organickou půdou své kávovníky. Žížaly obohacují půdu o rostlinné živiny, stopové prvky a mikroorganismy, které půda potřebuje ke své úrodnosti. Takový „vermikompost“ zlepšuje stav a půdní strukturu. Takto obhospodařované plodiny jsou silnější a zdravější. Rovněž výnosnější a schopné čelit kávové rzi. (Fairtrade Česko a Slovensko, 2016)

5.8.2. Zemědělská plocha

V důsledku klimatických změn se plocha určená k zemědělství příliš nemění. Je to spíše naopak. K rozšiřování zemědělských ploch určených k pěstování je třeba vymezit příslušné prostory. Vzhledem k tomu, že pralesní porosty poskytují vhodnou půdu k pěstování kávovníku, jsou vykáčeny právě tyto oblasti. Zemědělství tedy negativně přispívá k odlesňování, které má ovšem další následky. Odlesňováním hustého pralesního porostu, dochází k uvolnění obrovského množství oxidu uhličitého, který se dostává do atmosféry a podporuje globální oteplování. To se následně projevuje ve změnách klimatu, tedy ve zvyšování průměrných ročních teplot. Při globálním oteplování se více rozšiřují kávová onemocnění, ale také se zhoršují podmínky pro současně pěstované kávovníky.

Dle údajů z Human Development Reports dochází ke zmenšování plochy pralesa. Deforestace podléhá zemědělským produkčním systémům a rozšiřováním měst v důsledku narůstající populace. Nejpomalejší deforestace byla spatřena ve státě Peru. Ve zkoumaném období v letech 1990-2015 došlo ke ztrátě zalesněné plochy o 5,1 %. V Bolívii to bylo až 12,8 % a v Kolumbii dokonce 13,3 %. Plocha určená k pěstování kávovníku zaujímá průměrně kolem 1-2 % z celkové zemědělské plochy. V příloze č. 2 jsou vytvořeny grafy zkoumající podíl zemědělské plochy na celkové ploše zkoumaných států s detailním rozdělením. Zemědělská plocha kávovníku je u jednotlivých zemí označena pod pojmem „trvalé kultury“. (Human Development Reports, 2016)

Podle údajů z roku 2011, zemědělská půda v Kolumbii pokrývá 37,5 % plochy, zalesněné prostory 54,4 % a ostatní 8,1 % z celkové rozlohy. Ve zkoumaném období od roku 2000 do roku 2011 podíl zemědělské plochy lehce kolísal kolem 38 %. V roce 2011 nepatrně vzrostla na 40 %. Zatímco zalesněné plochy klesly z 62 000 hektarů v roce 2000 na 58 000 hektarů v roce 2011. Vyrůstá pouze plocha označená jako ostatní, která zahrnuje zastavěnou, neúrodnou plochu, a další. Z toho je možné vyvodit, že deforestace probíhá v důsledku rozšiřování měst. Migrace do měst zaznamenává čím dál více stoupající trend. (cia.gov, 2017a)

V Peru zemědělská půda pokrývá pouze 18,8 % z celkové pevniny, zalesněné prostory na východě zabírají 53 % a ostatní plochy tvoří 28,2 % půdy dle údajů z roku 2011. V Peru je sice podíl zemědělské plochy na celkové nejmenší, zato je velmi významný prudký nárůst organického zemědělství. V zemi taktéž vyrůstá deforestace, i když pomalejším tempem. Roste podíl trvalých kultur v zemědělství, mezi které patří i kávovník. V Peru roste již tak vysoký podíl lidí bydlících ve městech. (cia.gov, 2017b)

Podle údajů z roku 2011, v Bolívii zemědělská půda pokrývá 26 % plochy, zalesněné prostory 53 % a ostatní 13 % z celkové rozlohy. Zemědělská plocha, na které se pěstují kávovníky, průměrně stoupá již od přelomu století. Celková zemědělská plocha zůstává ve stejných hodnotách. Ovšem poměrně rychle dochází k deforestaci. Jak již bylo naznačeno výše, za posledních 25 let zmizelo 12,8 % lesů. V posledních 10 letech je tento klesající trend intenzivnější. Významně stoupá plocha označovaná jako ostatní. Urbanizace zde má stále stoupající trend. (cia.gov, 2017c)

5.9. Kvalita života pěstitelů

Až 80 % kávy pochází od drobných zemědělců. Těch je zhruba 25 milionů a na kávě závisí jejich živobytí. Kávu pěstují na vlastních pozemcích a je to jejich hlavní a často jediný zdroj financí. Podle Chládkové et al., (2008) rozměr průměrného kávového pole je do 5 hektarů. Problém se objevuje, když zemědělci nedostávají řádně zaplacenou nebo na polích nelegálně pracují děti, místo toho, aby chodily do školy a vzdělávaly se. U většiny producentů kávy netušíme, za jakých podmínek byla káva vyprodukována. Zemědělci se potýkají s čím dál více se zvyšujícími se náklady na pěstování i na život. Náklady na jídlo se pohybují až kolem 80 % příjmů rodiny. Mají slabou vyjednávací pozici na trhu a chybí jim vzdělávací školení a technické pomůcky. (Komínek, 2015)

V častých případech ceny za kávu zaplacené pěstitelům dostatečně nepokrývají náklady za produkci a pěstitelé jsou nuceni půjčovat si peníze a žít zadlužení. Ovšem dluhy jsou někdy tak vysoké, že je lepší alternativou přejít na pěstování jiné plodiny nebo opustit zemědělství a odejít za jiným zaměstnáním do měst, kde zemědělci končí většinou ve slumech a chudoba země se prohlubuje. Jak uvádí Osorio (2002) po kávové krizi na přelomu století spousta farmářů přešla z pěstování kávy na koku.

Finanční ohodnocení pěstitelů je nesouměrné s časem stráveným na plantážích pěstováním plodiny. V případě vysazení nových kávovníků se pěstitel musí pečlivě starat o plantáže, investovat peníze do hnojení, čas a lidskou práci alespoň tři roky než začne kávovník plodit první zralé bobule. V období sklizně obchází pěstitel plantáže a každých deset dní ručně sbírá úrodu. Poté ji buď předá překupníkovi ke zpracování, nebo prvotní zpracování provede sám. Pěstitel tedy vynaloží nejvíce úsilí a času při výrobě kávy a přitom je to právě on, kdo dostává nejnižší finanční částku ve výrobním řetězci. Obchodníkům a velkým společnostem projde hotová káva pod rukami a prodejem získají mnohonásobnou finanční částku oproti pěstiteli.

Problémy, které se v kávovém odvětví vytváří, jsou zmírňovány působením organizací, jejichž cílem je obecně eliminovat příčiny globálního oteplování, boj za práva drobných zemědělců, trvale udržitelný rozvoj regionů a zemědělských oblastí. V této práci jsou zkoumány dopady fungování organizací Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly na stav životní úrovně pěstitelů ve vybraných zemích Kolumbie, Peru a Bolívie. V současnosti se objevuje trend kombinace certifikací s cílem obdržet vyšší finanční částku.

5.9.1. Fair Trade

Již samotný název organizace napovídá, že cílem je spravedlivý obchod a férová cena. Zabývá se čtyřmi hlavními standardy a to posílení komunit, kvalita života jednotlivců, udržitelnost finančních příjmů a péče o životní prostředí. Jsou doprovázeny férovými cenami a mzdami pro pěstitele, bezpečností při práci, udržitelnou produkcí a biodiverzitou a rovněž fairtradovými příplatky pro pěstitelská družstva. Certifikace Fairtrade je známkou záruky dodržení vytyčených standardů v každé části výrobního řetězce kávy. Nákupem fairtradových výrobků dochází ke zmenšení distribučního řetězce o několik zprostředkovatelů. Organizace spoléhá na zájem veřejnosti. Povzbuzuje veřejnost k zájmu o původ zboží a ke spotřebitelské odpovědnosti. Pouze prodejem svých výrobků, dochází k určité pomoci v rozvojových zemích. Nákupem dává spotřebitel najevo svůj postoj ke stavu životní úrovně pěstitelů a svůj zájem a přispění ke zlepšení situace místních. (FAIR TRADE ALMANAC, 2015)

Káva je nadále na první příčce v produkci fairtradového zboží. V roce 2015 dostali pěstitele přes 32,7 milionů USD z premií k rozvoji místních komunit i přes cenové výkyvy, období sucha a boje s kávovou rží. V roce 2014 bylo zjištěno, že Fair Trade působí v 65-ti družstvech v Kolumbii, 90-ti družstvech v Peru a 25-ti družstvech v Bolívii, které pěstují kávovníky. 80 % certifikované kávy pochází ze zemí Latinské Ameriky, kde první příčky obsadila Kolumbie, Brazílie, Peru, Nikaragua a Costa Rica. (FAIR TRADE ALMANAC, 2015)

Největší odbyt certifikovaných produktů se nachází v USA, kam je exportováno až 85 % fairtradové kávy. Z celkového množství certifikované produkce pochází 23 % z Kolumbijských plantáží a 20 % z Peru. Téměř 60 % kávy je navíc organická. Dle údajů z roku 2015, 62 % premií bylo investováno do projektů zvyšujících kvalitu a produktivitu kávy. Dalších 38 % bylo utraceno na programy podporující rozvoj společnosti a komunit a na finanční podporu farmářů. S časem roste i objem vyvážených certifikovaných produktů. V roce 2015 přesáhl 160 milionů liber kávy. (FAIR TRADE ALMANAC, 2015)

Velkým přínosem Fair Trade je právě snížený počet zprostředkovatelů v distribučním a výrobním řetězci. Na obrázku č. 5 je možné vypočítat rozdíl v počtu zprostředkovatelů a úrovně zisku u běžné necertifikované kávy a u kávy Fair Trade. U běžné kávy je výrobní řetězec rozšířen o překupníky, vývozce (dovozce) a pražírny, mezi které je nutné rozdělit zisk (v přepočtu připadají pěstitelům zhruba 3 centy za šálek kávy). Minimální garantovaná cena tedy zaručuje zhruba pětikrát větší cenu za šálek kávy zaplacenou pěstiteli. Fairtradová káva putuje od pěstitele k certifikovanému pěstitelskému družstvu, kde je zpracována a připravena k prodeji.

Obrázek 5 Porovnání rozdělení zisku běžné kávy a Fair Trade (Zdroj: Sedláčková, 2016)

Dle údajů z roku 2014 73 % certifikovaných pěstitelů Fair Trade, je certifikovaných alespoň u jedné další organizace. 56 % vlastní navíc certifikaci Organic, 11 % Rainforest Alliance, 10 % UTZ. Pouhých 27 % pěstitelů je certifikováno jen u Fair Trade.

V příloze č. 3 je poskytnuto detailní využití obdržených premií v období 2013/2014. 20 % bylo investováno do infrastruktury a komunitních zařízení, dalších 22 % do lidských zdrojů a administrativy. Přes 40 % putovalo k službám pro pěstitele a pro komunity pouze 8 %.

5.9.2. Bird-Friendly

Organizace působí v Latinské Americe s cílem pěstovat kávovník stinnou metodou, tedy pod stínem vysokých stromů, které poskytují domov stovkám druhů ptáků. V Kolumbii bylo na plantážích identifikováno 45 druhů, v Peru 20 a v Bolívii 9. (Smithsonian's National Zoo, nedatováno)

Svémi principy bojuje organizace nejvýrazněji proti odlesňování. Největší důraz klade na environmentální stránku pěstování kávy. Společně s odlesňováním, mizí obydlí zvířat, rostlinné i živočišné druhy závislé na pralesních porostech. Organizace podporuje pěstování, které je organické, bez používání pesticidů a podporuje tak zachování zdravého životního prostředí nejen na plantážích, ale i v bezprostředním okolí. Žádní lidé, zvířata ani rostliny tak nedojdou k újmě na zdraví v důsledku používání chemických látek. Vodní zdroje jsou nezávadné a pitné. Navíc, zachováním stinných stromů se zabráňuje půdní erozi. K prořezávání stromů dochází takovým způsobem, který minimalizuje dopad na biologickou rozmanitost. Pěstitelům jsou garantovány spravedlivé a stabilní ceny. Jako certifikovaní pěstitelé mají přístup k zapůjčení udržitelně fungujících technologií. Jsou školeni, aby mohli změnit způsoby pěstování na plantážích na trvale udržitelné. Oproti necertifikovaným pěstitelům mají důstojnější podmínky pro živobytí. Lepší přístup k sanitárním službám, vyšší finanční ohodnocení a lepší stav obydlí. (Smithsonian's National Zoo, nedatováno)

Nákupem certifikovaného zboží přispívá spotřebitel několika centy z každé libry na centrum SMBC a jejich programy a výzkumy pro pěstitele. Organizace působí v Kolumbii a Peru, kde je produkce největší. V Kolumbii pěstovaná plocha s certifikací dosahuje 268 hektarů, v Peru to je 889 hektarů. (Smithsonian's National Zoo, nedatováno)

Premie, kterou Bird-Friendly poskytuje je 5-12 centů za libru. Mimo jiné, káva je často pěstována pod ovocnými stromy, takže pěstitelé mají volný přístup ovoci, například banánům, avokádům a různým citrusovým plodům. Tyto stromy jsou nejen zdrojem potravy,

ale i dřeva a stavebního materiálu. Tyto zdroje potravinového příjmu mohou pěstitelé využít k potravě pro sebe, pro zvířata nebo jako exportní komoditu. Podle výzkumu, na plantážích v Peru je z 19-30 % využívaná stinná metoda. Na druhou stranu, to že pěstování kávy pěstují výhradně jen pod stínem stromů, může být reflektováno na nižších výnosech než u plantáží vystavených přímému slunečnímu záření. Ovšem, Bird Friendly má zhruba dvakrát větší prémium než jiné certifikace. Navíc je vstup do organizace méně nákladný než u ostatních certifikací. V dlouhodobém měřítku je tedy organizace výhodná pro pěstitele. (Smithsonian's National Zoo, nedatováno)

Shriver (2015) uvádí, že pěstitelé, kteří mají certifikaci Bird Friendly, mají také certifikaci Organic a z 90 % i Fairtrade. Při prodeji trojnásobně certifikovaného zboží se jim tedy dostává o to větších premií. Autor ovšem přiznává, že certifikace Bird-Friendly není příliš oblíbená u spotřebitelů a její poptávka je nízká.

5.9.1. Rainforest Alliance

Prostřednictvím nákupu certifikovaného zboží pomáhá spotřebitel zlepšit sociální udržitelnost a stav životního prostředí na farmách i v místních komunitách. Investice jsou vkládány do programů k udržitelnosti vodních zdrojů, půdní úrodnosti, šetrného používání pesticidů, odpadního a vodního managementu a svobody a práv pěstitelů. Investice se poté projevují na životní úrovni pěstitelů. Zlepšuje se výnosnost jednotlivých farem, pěstitelé mají větší příjmy a mají možnost poslat své děti do školy. Vodní zdroje jsou čistější, stejně jako flora a fauna. (Milder a Newsom, 2015)

V současnosti Rainforest Alliance Certified pokrývá 15% světovou produkci čajů, 13% produkci kakaa a pouze přes 5 % produkce tvoří káva a banány. Z toho množství kávy pochází necelých 12 % z Kolumbie a 5,4 % z Peru. V Bolívii se neprodukuje certifikovaná káva Rainforest Alliance. Organizace vedla výzkumnou studii ke zjištění výše nákladů na produkci certifikované kávy. Zkoumány byly regiony v Jižní Americe. Dle výsledků z roku 2010/2011 nejmenších celkových nákladů ročně vynaloží Kolumbie (regiony Cundinamarca a Huila) a Guatemala, kde se hodnoty pohybovaly kolem 250 USD. Zajímavé jsou údaje ročních průměrných nákladů na kilogram kávy, kde se Kolumbijské regiony vyznačovaly naopak nejvyššími hodnotami 0,31 USD/kg v regionu Cundinamarca. V Peru dosahovaly 0,12 USD/kg v regionu Junin a 0,10 USD/kg v regionu Cajamarca. Ostatní zkoumané regiony vynaložily náklady na produkci jednoho kilogramu kávy v podobě 1-7 centů. Takto vysoké náklady na kilogram reflektují nízkou produktivitu na hektar. Kvůli nízké produktivitě, je o to

finančně náročnější získat certifikaci Rainforest Alliance. Bez produktivního a ekonomicky udržitelného rozvoje nemůže být dosaženo udržitelnosti v sociálním a environmentálním prostředí. (Tuinstra, A. a Deugd, M., 2015)

Aby Kolumbie dosáhla vyšších výkupních cen v rámci SAN, musí výrazně snížit náklady na produkci a zvýšit celkový objem produkce. Pěstitelé v Peru jsou současně členy více organizací certifikujících kávu. Kombinují Rainforest Alliance certifikaci s Fair Trade a Organic, které zvedají prémiovou cenu o 0,30 USD/kg. Z pohledu pěstitele, prodat všechnu kávu za prémium od Rainforest Alliance Certified by nestačilo pokrýt vložené náklady na produkci, převážně v případě Kolumbijských regionů. (Tuinstra, A. a Deugd, M., 2015)

Na základě výzkumů dopadu certifikace v Kolumbii, bylo zjištěno, že ze 43 certifikovaných pěstitelů, 29 obdrželo prémium za produkovanou kávu, které bylo o 2 % vyšší než cena za necertifikovanou kávu. Z environmentálního hlediska, pěstitelé pozorují větší rozmanitost stromů, ochrany proti povodním a vylepšenou infrastrukturu pro využívání vody, obnovu zalesněných prostor a management odpadních vod. Počet pěstitelů, kteří přijali odrůdy kávy odolné proti kávové rzi, stoupl na 42 pěstitelů. 95 % certifikovaných pěstitelů recykluje odpad a třídí komunální odpad a sbírá odpad na plantážích. Všichni certifikovaní pěstitelé si vedou administrativní záznamy o své produkci. Děti certifikovaných pěstitelů dosahují vyššího vzdělání. Průměrně studují o dva roky déle. 60 % pěstitelů bylo motivováno k certifikaci Rainforest Alliance z důvodu vidiny premií za prodanou kávu. Z 50 % bylo důvodem zlepšení životních podmínek v domácnosti zahrnující vylepšená kuchyňská zařízení, koupelny, ložnice, skladiště a přístřešky pro zvířata. Certifikace kávy pomohla pěstitelům ve všech pilířích udržitelného rozvoje regionu. Získávají nové informace, přístup k technologiím, sociálním sítím či výzkumům, ke kterým dřív neměli přístup. (Rueda a Lambin, 2013)

Dle výzkumu bylo v Kolumbii nejvíce investováno do projektů na ochranu vodních zdrojů a spravedlivého jednání pro zemědělce. V Peru byly investice soustředěny také na spravedlivé jednání se zemědělci a do programů na ochranu zdraví a bezpečnosti při práci. Také na stavbu domů pro farmáře a jejich rodiny. Rainforest Alliance pěstitelům neplatí prémiovou cenu, ale po získání certifikace mají pěstitelé možností jejím prokázáním uhádat lepší výkupní cenu. Prémiová cena je k dostání, pouze pokud je zboží certifikované rovněž jako organické. (Tuinstra, A. a Deugd, M., 2015)

5.9.3. UTZ Certified

V roce 2014 zkoumala organizace 37 zemí, kde se pěstují UTZ certifikované produkty. UTZ je zaměřená pouze na produkci kávy, kakaa a čaje. Působí v nejproduktivnějších zemích na světě. V případě kávy, to tedy je Kolumbie. V roce 2014 produkce certifikované kávy probíhala na 476 000 hektarech půdy. Objem produkce kávy je oproti kakau třetinový. V roce 2009 se UTZ věnovalo víceméně jen kávě. Poté se rozšířily další organizace s programy udržitelného zemědělství a ovlivnily tak trh s certifikovanou kávou. V roce 2012 se Kolumbie umístila na třetím místě v UTZ certifikované kávě s 11 % z celkové UTZ produkce. Peruvijská produkce se podílela osmi procenty. Dnes má UTZ podíl na celosvětově vyprodukované kávě kolem 10 %, což představuje zhruba 0,6 % všech pěstitelů UTZ Certified. (UTZ Impact Report, 2016)

Ne všechnu sklizeň dokáží pěstitelé prodat s certifikací UTZ. Ve finanční tísní prodávají určitou část jako necertifikovanou, ať už kvůli nutnému okamžitému příjmu či z důvodu nulového přístupu k obchodníkům a zájemcům o UTZ Certified. Při prodeji zboží jako UTZ Certified, dostane pěstitel prémium, které mu pomáhá pokrýt přímé náklady na certifikaci. Podle výzkumů z roku 2013, pouhých 28 % certifikovaných pěstitelů prodalo svou kávu s certifikací. (UTZ Impact Report, 2016)

Platba prémie je v organizaci UTZ povinná. Při každém nákupu produktu UTZ musí první kupující v dodavatelském řetězci zaplatit pěstiteli či jeho družstvu prémium. Obchodník musí být registrován v systému UTZ v Good Inside Portal (dále jen GIP). V posledních letech hodnota prémie klesla na 2,72 centů za libru. Na co je dále použito prémium, se rozhoduje v pěstebních družstvech. Obecně bývá rozdělováno do těchto tří kategorií: skupinové náklady na správu skupiny (např. audity), služby poskytované pro skupinu (např. školící programy) nebo hotovostní platby certifikovaným pěstitelům. Průměrně od roku 2011 každý rok recertifikuje svou kávu 85 % stávajících pěstitelů a 15 % je certifikovaných nově. (UTZ Impact Report, 2016)

Výzkumy potvrdily přínos certifikace v investicích do udržitelné produkce. Také se zvýšila transparentnost a odpovědnost ve výrobním řetězci, což působí pozitivně na světové obchodní organizace a maloobchodníky. V Kolumbii se značně zvýšil index udržitelného životního prostředí v důsledku přijetí principů na ochranu půdy, recyklace a šetrnějšího zacházení s agrochemikáliemi (UTZ Impact Report, 2016)

Ve výzkumu dopadů certifikace, v Kolumbii je UTZ zaměřeno na regiony Caldas a Huila a období 2008 až 2011. Dopady jsou měřeny prostřednictvím Centra pro regionální podnikání a kávové studie (CRECE) a Výboru pro hodnocení udržitelného rozvoje (COSA). První certifikace byly uděleny v roce 2002. V roce 2014 vzrostl jejich počet na 30 pěstitelů hospodařících na 36 000 hektarech. Objemem produkce je Kolumbie třetím největším producentem UTZ kávy. V období 2008 až 2012 byla země zasažena kávovou rzí. Certifikovaným farmářům se dostalo pomoci ve formě školení a účinnějších praktik než necertifikovaným farmářům. Ve výsledku utrpěli menší škody, měli menší produkční náklady a stabilnější výnosy. UTZ výnosy klesly při rozšíření kávové rzi pouze o jedno procento, zatímco u ostatních to bylo až 52% pokles. UTZ předpokládá jednodušší adaptaci na změny klimatu. V případě sociálních dopadů, pěstitelé mají z 81 % přístup k ochranným zařízením a službám první pomoci. Bylo zjištěno, že někteří certifikovaní pěstitelé sdílí informace o trhu, způsobu udržitelného zemědělství, a dalších principech pěstování kávy s necertifikovanými sousedy. (UTZ Impact Report, 2016) Tento fenomén může vést ke zvýšení kvality necertifikované kávy a většími výnosy bez nutnosti zaplatit náklady na certifikaci.

6. NÁVRHOVÁ ČÁST

Většina zemí Latinské Ameriky patří mezi rozvojové země. Některé mají ovšem obrovský potenciál k rozvoji. Mezi ně bezpochyby patří Kolumbie, Peru i Bolívie. Vybrané země se v různé intenzitě věnují zemědělství a exportu komodit. Příjmem z exportu ať už zemědělského či průmyslového zboží, zvyšují hrubý domácí produkt svých zemí, který se dále projevuje na sociální, ekonomické i environmentální úrovni.

Rizikovým faktorem, který se v posledních letech zintenzivňuje je fenomén globálního oteplování. Změna klimatických podmínek komplikuje dosavadní způsoby zemědělství a znesnadňuje již tak těžké pěstitelské podmínky farmářů na kávových plantážích. Farmáři čelí rizikům a problémům, které prohlubují jejich chudobu. Jeden z jejich největších problémů jsou výkyvy ve výkupních cenách kávy, které způsobují nejistotu finančního příjmu. Nemají šanci reagovat velikostí produkce na světovou poptávku po kávě. Vzhledem k tomu, že pěstitelé nedisponují informacemi o stavu na trhu a chybí jim vyjednávací schopnosti, nedostávají za kávu zaplacenou odpovídající finanční částku. Zjednodušují způsoby hospodaření na plantážích takovým způsobem, který je nešetrný k životnímu prostředí, a negativně přispívají k prohlubování příčin globálního oteplování.

6.1. Certifikace

Aby došlo k nastavení udržitelného zemědělství, je zapotřebí implementace opatření. Spolupráce s organizacemi podporující udržitelnost zemědělství je jistým východiskem. Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh a Bird Friendly pomáhají zmírňovat příčiny chudoby. V současnosti jsou celosvětově poměrně známé a hlavně efektivní. I přesto, z marketingového hlediska u nich můžeme pozorovat určité nedostatky.

Jejich problém spočívá v tom, že se soustředí na malý okruh spotřebitelů. Je potřeba, aby se více orientovaly na konečného zákazníka. Obzvláště u UTZ Kapeh, kde je produkce řízena pouze poptávkou po zboží. V určitém ohledu je dobře, že na trhu se nevytvoří přebytek konkrétní certifikované kávy, když o ni není zájem. Ale v takovém případě by měli být pěstitelé členy dalších certifikujících organizací. Když nebude zájem například o kávu UTZ Kapeh, mohou ji prodat pod jinou oprávněnou certifikací.

Fair Trade

Z pohledu marketingové strategie, má Fair Trade poměrně velký úspěch. Ze strany pěstitelů je ovšem kritizován za nízkou úroveň garantované minimální ceny. Dle pěstitelů nestačí pokrýt udržitelnou produkci a důstojné živobytí. K udělení certifikace je potřeba vynaložit hodně kapitálu a času. Navíc je kritizovaná složitá administrativní stránka věci. I přesto, je výkupní cena u Fair Trade mnohdy větší než u necertifikovaného producenta. Společnost by měla vyžadovat pěstování stinnou metodou pro udržitelnější stránku životního prostředí. Vstup do organizace je sice finančně náročný, ale výdělek z prodeje je v porovnání s ostatními organizacemi stále vyšší. Důležité je zdůraznit, že Fair Trade má neustále odbyt svého zboží. Je dobře propagován u spotřebitelů. Ceny kávy jsou adekvátní a spotřebitelé jsou ochotni si připlatit. Například v prodejnách Tchibo na českém trhu, se liší o zhruba 20 Kč za půl kilogramu.

Nižší úrovni propagace čelí ostatní zkoumané certifikace Bird-Friendly, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh. Je nutné se více zaměřit na potencionální konzumenty, aby se zvýšila poptávka po jejich zboží a pěstitelé měli odbyt certifikovaného zboží. Čím větší bude zájem o certifikaci, tím více pěstitelů podstoupí procesy, které jim ocenění zaručí. Budou tak pěstovat kávu udržitelně a nebudou dále poškozovat životní prostředí a bezprostřední okolí. Také se zlepší sociální úroveň pěstitelů a jejich rodin. Více dětí bude mít vyšší vzdělání a tedy šanci na uplatnění v zaměstnání. Chudoba nebude prohlubována opouštěním farem a exodem do měst. Po ekonomické stránce bude zlepšeno bohatství země (HDP), příliv zahraničních investic a vláda bude mít více finančních prostředků na výzkumné programy k rozvoji tohoto kávové odvětví.

Rainforest Alliance

Komplikací u Rainforest Alliance jsou vysoké náklady na udělení certifikace. Pouze 60 % pěstitelů bylo motivováno k „re-certifikaci“ kvůli vyšším příjmům. V případě Kolumbie a Peru, u kterých byly prokázány nižší výnosy z produkce než u ostatních zkoumaných zemí Jižní Ameriky, je nutné snížit vysoké náklady na produkci certifikovaného zboží. Náklady je možné snížit sdílenými inovacemi, technologiemi, nápady a myšlenkami mezi sousedními pěstiteli. Také by měli být informováni o situaci na trhu a cenové hladině kávy. Vzhledem k tomu, že se společnost soustředí spíš na čaje a kakao, měla by svou pozornost zaměřit více na kávu. Například do Bolívie se tato certifikace nerozšířila.

Bird-Friendly

Potencionální klientelu je možné najít pro Bird-Friendly v USA. Spojené státy Americké mají podle průzkumu druhým nejoblíbenějším koníčkem chov ptáků. Zde se objevuje obrovská možnost pro odbyt Bird-Friendly certifikovaného zboží pro milovníky ptactva a kávy. Společnost by měla oslovit společnosti zabývající se ptactvem, nebo například státní Zoo s ptačími voliérymi přístupné pro veřejnost, kde by se v občerstvení mohla prodávat certifikovaná káva s informacemi o zemi původu a přínosu certifikace. Společnost by se také měla zaměřit na místa původu produkce. Například v Bolívii Bird-Friendly ani Rainforest Alliance nepůsobí. Pokud by se zaměřila na tyto nebo jiné země, kde káva není dominantní položkou v zemědělství, rozšířily by své působení bez konkurujících certifikačních organizací. Poté při nárůstu oblíbenosti a viditelného sociálního, ekonomického a environmentálního přínosu, by se k organizaci přidaly i ostatní pěstitelská družstva v zemi. Postupně by k certifikaci přešly všechny ostatní družstva a v zemi by se pěstovala jen certifikovaná káva. V případě Bird-Friendly by při pěstování kávy nedocházelo k odlesňování.

UTZ Kapeh

Největším pozorovaným problémem u UTZ Kapeh jsou potíže pěstitele prodat veškeré zboží jako certifikované. Pěstitelé nemají dostatečný odbyt certifikovaného zboží a musejí se spokojit s nižší cenou „necertifikovaného zboží“. Řešením zde je opět investice společnosti do propagace zboží, jelikož zde je produkce řízena poptávkou. Nejjednodušší formou propagace jsou reklamy na internetových stránkách, na sociálních sítích a v médiích. Také vedení kampaně k podnětu veřejnosti k určité odpovědnosti vůči životnímu prostředí a spotřebnímu chování.

V zájmu jednotlivých zemí by mělo být bezplatné vedení programů a školení k udržitelnému zemědělství pro necertifikované pěstitele, ke kterým se nedostanou informace o důsledcích jejich počínání při pěstování kávy. Vláda jednotlivých zemí by měla podpořit pěstitele kávovníku. Aby došlo ke zmírnění projevů globálního oteplování, měli by být kávovníky pěstovány pouze stinnou metodou. Tímto způsobem je kávovník chráněn před výraznými bouřemi a také před slunečním zářením. Navíc na hustě zarostlém prostranství je rozšíření kávové rzi a jiných nemocí podstatně menší. Používání chemikálií na plantážích by se mělo co nejvíce minimalizovat. Hnojení je možné provádět za pomoci organického odpadu, z kávových bobů, zvířecích výkalů, či pomocí žížal, jak bylo nastíněno v kapitole 5.7.1.

Využívání stinné metody na plantážích s ovocnými stromy, je pro pěstitele vhodné z hlediska zásoby ovoce navíc. Pěstitelé s certifikací Bird-Friendly 100% zaručují tuto metodu. Kdyby rozšířili svoji produkci k prodeji navíc o banány s certifikací, získali by o to větší finanční hodnotu.

V případě monokulturního pěstování, by měly být další kávovníky vysázeny společně s jinými stromy, které jim v průběhu let poskytnou alespoň částečný stín a plody k sesbírání. Nedostatek elektřiny na farmách, by mohl být částečně vyřešen instalací solárních panelů umístěných v podobě střechy nad kávovníkovými plantážemi. Tímto způsobem, by měly odkryté monokultury dostatek stínu a okolním farmám by byl zajištěn přísun elektřiny.

6.2. Přímá distribuce

Problém nízkých výkupních cen by se dal řešit pomocí přímé distribuce. V současnosti funguje několik organizací, které zprostředkovávají obchod mezi konzumentem a pěstitelem. Jako příklad je možné uvést společnost Doubleshot. Aktuálně odebírá kávu ze zemí střední Ameriky, Kolumbie a Bolívie. Prostřednictvím internetových stránek nabízejí spotřebitelům produkty, které vypěstovali konkrétní pěstitelé či pěstitelská družstva. Při výběru kávy se pěstitel zároveň informuje o místu původu, o konkrétní odrůdě, způsobu zpracování, doby sklizně a existence certifikace. Za kávu bylo pěstitelům řádně zapláceno. Výhodou přímé distribuce je eliminace zprostředkovatelů, kterým je nutno zaplatit za provedené služby. V případě Doubleshot, platí pěstitelům zaměstnanec společnosti, která kávu dále praží a nabízí konečným zákazníkům. Na základě recenzí ostatních uživatelů a subjektivního citění si konzument koupí produkt, který je v souladu s jeho přesvědčením, postojí k udržitelnosti životního prostředí a sympatiemi s konkrétním pěstitelem. Jedinou nevýhodou tohoto moderního způsobu obchodování je neexistence podmínky dodržování alespoň jedné stránky udržitelnosti- například záruka šetrného chování k životnímu prostředí. K rozvoji tohoto moderního způsobu nakupování je zapotřebí odpovídající propagace.

Bylo prokázáno, že spolupráce pěstitelských družstev s více organizacemi podporuje velkou škálu odvětví udržitelného zemědělství. Certifikací s Fairtrade jsou splněny sociální a ekonomická kritéria, prostřednictvím Organic jsou zaručeny environmentální a zdravé prospěšné benefity a samotné Bird Friendly poskytuje zboží zaručující zachovalou biodiverzitu a stabilitu pro farmu. Kombinování certifikací může být řešením jak pro pěstitele, tak pro udržitelnost sociální, ekonomickou a environmentální.

7. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat a navrhnout změny marketingové strategie společností Fair Trade, UTZ Kapeh, Rainforest Alliance a Bird Friendly. Vedlejším cílem bylo zkoumat distribuční řetězec a vliv pěstování kávovníku na sociální úroveň pěstitelů ve vybraných zemích.

Byla zkoumána vzájemná souvislost mezi pěstováním kávy a kvalitou života pěstitelů. Byl analyzován přínos zmíněných organizací a jejich vliv na ekonomickou, sociální a environmentální stránku.

Kávový průmysl je jedním z nejvýznamnějších obchodních odvětví. Po ropě je káva nejobchodovanější komoditou. Trh s kávou ovládají pouze tři společnosti a další tři ovládají zpracovatelský průmysl a pražení. Jejich obrovský vliv oslabuje postavení států dodávajících kávu, převážně drobných zemědělců. Nadnárodní společnosti čerpají největší zisky z obchodované komodity. Zatímco farmáři, kteří vložili do pěstování nejvíce času, úsilí a nákladů, z obchodu získávají nejméně. V častých případech obdržené peníze, nestačí na důstojné živobytí.

Většina pěstitelských družstev v Kolumbii, Peru a Bolívii čelí mnoha ekonomickým, sociálním a environmentálním problémům. Jsou řazeny mezi rozvojové země, které čelí projevům chudoby. Po ekonomické stránce jim chybí infrastruktura, pěstitelé jsou zadlužení či závislí na exportu nezpracované kávy. Mezi sociální problémy patří špatný přístup k pitné a nezávadné vodě, přístup k zdravotnictví a školství, nízká míra gramotnosti, vysoká urbanizace a chudoba ve městech. Z hlediska životního prostředí dochází ke znečištění vodních zdrojů, k odlesňování, ke snížení biodiverzity, k nadměrnému používání agrochemikálií, které jsou nebezpečné pro životní prostředí i pro obyvatele. Zkoumané země mají potenciál k rozvoji regionu, jen je třeba ho adekvátně a efektivně využít s ohledem na udržitelnost životního prostředí.

Řešením špatné sociální situace pěstitelů, ekonomického rozvoje a stavu životního prostředí jsou organizace Fair Trade, Rainforest Alliance, UTZ Kapeh nebo Bird Friendly. Svým působením zajišťují pomoc ve formě školení při pěstování kávovníku a následně udělením certifikace, zaručující pro spotřebitele udržitelnost zemědělských postupů. Prostřednictvím certifikace dostávají pěstitelé zapláceno lépe za vypěstovanou kávu. Díky vyšším příjmům se zvyšuje sociální stránka obyvatel, ale i celková úroveň státu.

Přesto, zmíněné organizace mají prostor pro zlepšení. Z marketingového hlediska jim převážně chybí výrazná propagace. Jsou závislé na poptávce veřejnosti, je tedy nejdůležitější zaměřit propagaci na konečného zákazníka a projevit v něm zájem o světové dění a důsledky při výběru kávy.

8. PŘEHLED POUŽITÝCH ZDROJŮ

8.1. Literární zdroje

BEDNAŘÍKOVÁ, H. Pozice zemědělských prvovýrobců v globální vertikále kávy. Bakalářská práce. Brno, 2011.

CHLÁDKOVÁ, Alena, Pavel CHMELARĚ a Eva MALÍŘOVÁ. *Silný kafe: káva a (ne)spravedlivý obchod*. Brno: NaZemi - Společnost pro fair trade, 2008. Svět v nákupním košíku.

FORET, Miroslav a Jaroslav SVĚTLÍK. *Marketing v mezinárodních teritoriálních studiích*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-782-3.

HEŘMANOVÁ, Eva. Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu. *Sociológia*. 2012, No. 4(44), 407-425. ISSN 1336-8613.

HNILICOVÁ, Helena, ed. *Kvalita života: sborník příspěvků z konference, konané dne 25.10.2004 v Třeboni, Kongresový sál hotelu Aurora*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-866-2520-6.

KOMÍNEK, Stanislav. *Život s kávou*. NaZemi, 2015. ISBN 978-80-905409-7-2

KOTÝNKOVÁ, M., KUBELKOVÁ, K. In: *Reprodukce lidského kapitálu : sborník konference: vzájemné vazby a souvislosti*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1697-4.

MRÁZKOVÁ, Barbora, Zuzana KOSTŘICOVÁ a Aleš CHMELARĚ. *Komu chutná prales: náš vztah k pralesu a jeho kácení*. Dotisk 2. dopl. vyd. Redaktor Eva Malířová. Brno: NaZemi - Společnost pro fair trade, 2012. Svět v nákupním košíku.

NOVOTNÁ, Kateřina. *Káva*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně.

PÖSSL, Martin. *Káva jako životní styl*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. Zdraví. ISBN 978-80-247-2822-3.

SEDLÁČKOVÁ, Markéta. *Fair trade káva: Průzkum povědomí a obliby konceptu fair trade kávy mezi studenty VŠ*. Olomouc, 2016. Bakalářská. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI.

8.2. Elektronické zdroje

2015 FAIR TRADE ALMANAC. In: *FAIR TRADE USA: Every purchase matters* [online]. 2015 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://fairtradeusa.org/resources/facts-figures>

A Brewing Storm: The climate change risks to coffee. *The Climate Institute* [online]. 2016 [cit. 2017-04-21]. ISBN 978-1-921611-35-3. Dostupné z: <http://www.climateinstitute.org.au/coffee.html>

About Bird Friendly Coffee. *Smithsonian National Zoo & Conservation Biology Institute* [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://nationalzoo.si.edu/migratory-birds/about-bird-friendly-coffee>

About Bolivian Coffee. *Invalsa Coffee* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://invalsacoffee.com/pages/about-bolivian-coffee>

About UTZ. *UTZ: Better farming Better future* [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://utz.org/who-we-are/about-utz/>

Aims of Fairtrade Standards. *Fairtrade International* [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://www.fairtrade.net/standards/aims-of-fairtrade-standards.html>

Bird Friendly Coffee. *Smithsonian's National Zoo* [online]. [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <https://nationalzoo.si.edu/migratory-birds/bird-friendly-coffee>

Bolívie. *BusinessInfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/peru.html>

BROWN, Nick. State of the Market: Peru Coffee in 2015/16. *Daily Coffee News* [online]. 2015 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://dailycoffeenews.com/2015/06/08/state-of-the-market-peru-coffee-in-201516/>

Bunn C., Läderach P, Pérez Jimenez JG, Montagnon C, Schilling T (2015) Multiclass Classification of Agro-Ecological Zones for Arabica Coffee: An Improved Understanding of the Impacts of Climate Change. PLoS ONE 10(10): e0140490.doi:10.1371/journal.pone.0140490

Colombian Coffee Production and Exports Continue Growing. *Café de Colombia* [online]. 2015 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://www.cafedecolombia.com/cci-fnc-en/index.php/comments/colombian_coffee_production_and_exports_continue_growing/

CLELAND, Danielle. *The impacts of coffee production on local producers*. 2010. California Polytechnic State University.

Dashboard 2: Sustainable development [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/composite/Dashboard2>

Doubleshot: Česká pražírna výběrové kávy [online]. [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://www.doubleshot.cz/o-nas/>

FRAŇKOVÁ, Eva. Fair Trade v praxi: případová studie producentů kávy zapojených do Fair Trade v Kolumbii. In: *Rozvojovka* [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/40-fair-trade-v-praxi-pripadova-studie-producentu-kavy-zapojenych-do-fair-trade-v-kolumbii.htm>

HERNÁNDEZ, J.R..*Systematic Mycology and Microbiology Laboratory*, ARS, USDA. [2005-03-07]. Invasive Fungi. Coffee Leaf Rust - *Hemileia vastatrix*. cit. 2017-02-28]., Dostupné z: [/sbmlweb/fungi/index.cfm](http://sbmlweb/fungi/index.cfm).

HILL, Maria. Where Does the Money go? In: *Specialty Coffee Association* [online]. 2014 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://scaa.org/chronicle/2014/09/15/the-cost-of-a-cup-of-coffee-where-does-the-money-go-2/>

Historical Data on the Global Coffee Trade In: *International Coffee Organization* [online]. [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://www.ico.org/new_historical.asp

Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp

Infographics on the Global Coffee Trade: Country Data on the Global Coffee Trade. In: *International Coffee Organization* [online]. [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.ico.org/coffee-trade-statistics-infographics.asp?section=Statistics>

International Human Development Indicators. *UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME: Human Development Reports* [online]. 2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://c/en/countries>

Kolumbie. *BusinessInfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/peru.html>

Klimatické změny z žízalí perspektivy. *Fairtrade Česko a Slovensko* [online]. 2016 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.fairtrade-cesko.cz/doma/novinky/klimaticke-zmeny-z-zizali-perspektivy>

MILDER, Jeffrey a Deana NEWSOM. 2015 SAN/Rainforest Alliance Impacts Report: Evaluating the Effects of the SAN/ Rainforest Alliance Certification System on Farms, People, and the Environment [online]. 2015 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://www.rainforest-alliance.org/sites/default/files/2016-08/SAN_RA_Impacts_Report.pdf

OECD (2016), OECD Regions at a Glance 2016, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/reg_glance-2016-en

OSORIO, Néstor. THE GLOBAL COFFEE CRISIS: A THREAT TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *International Coffee Organization* [online]. London, 2002 [cit. 2017-04-21].

Our Approach. *Rainforest Alliance* [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.rainforest-alliance.org/approach>

Peru. *BusinessInfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/peru.html>

RUEDA, Ximena a Eric LAMBIN. *Responding to Globalization: Impacts of Certification on Colombian Small-Scale Coffee Growers* [online]. 2013 Ecology and Society 18(3): 21 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.ecologyandsociety.org/vol18/iss3/art21/#results11>

SANJINES, Alejandra. Bolivian coffee production 101. *Bolivian Thoughts in an Emerging World* [online]. 2012 [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://bolivianthoughts.com/2012/11/23/bolivian-coffee-production-101/>

SCOPE AND BENEFITS OF FAIRTRADE: SEVENTH EDITION 2015. *Fairtrade International* [online]. 2016 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <https://www.fairtrade.net/impact-research/monitoring-impact-reports.html>

Shade, Fertilization, and Coffee leaf rust. *World Coffee Research* [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://worldcoffeeresearch.org/work/shade-fertilization-and-coffee-leaf-rust/>

SHRIVER, Jefferson. Bird Friendly Certification: Decidedly Good for Birds, But What About Farmers? *Daily Coffee News* [online]. 2015 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://dailycoffeenews.com/2015/05/27/bird-friendly-certification-decidedly-good-for-birds-but-what-about-farmers/>

SLEZAK, Michael. Climate change predicted to halve coffee-growing area that supports 120m people. In: *The guardian* [online]. 2016 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2016/aug/29/climate-change-predicted-to-halve-coffee-growing-area-that-supports-120m-people>

SMEDLEY, Tim. Fairtrade Foundation report damns treatment of smallholder farmers. *The Guardian* [online]. 2013 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/fairtrade-report-treatment-smallholder-farmers?CMP=>

Současná kultura pití kávy. *Čerstvá káva* [online]. nedatováno [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.cerstvakava.cz/clanky/soucasna-kultura-piti-kavy/>

SOUTH AMERICA: COLOMBIA. *Central Intelligence Agency* [online]. 2017a [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>

SOUTH AMERICA: PERU. *Central Intelligence Agency* [online]. 2017b [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>

SOUTH AMERICA: BOLIVIA. *Central Intelligence Agency* [online]. 2017c [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>

The coffee people. *Café de Colombia* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://www.cafedecolombia.com/particulares/en/la_tierra_del_cafe/la_gente_del_cafe/

The coffee supply chain. *Ecomanagement for food* [online]. [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: http://ww2.unime.it/emaf/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=45&lang=en

The Current State of the Global Coffee Trade. *International Coffee Organization* [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://www.ico.org/monthly_coffee_trade_stats.asp

TheHistoryofCoffee. *NationalCoffeeAssociationofU.S.A., Inc.* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.ncausa.org/About-Coffee/History-of-Coffee>

TUINSTRA, Alexandra a Michelle DEUGD. *Rainforest Alliance Certification in Coffee Production: An analysis of Costs and Revenues in Latin America 2010-11* [online]. 2015 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.rainforest-alliance.org/sites/default/files/2016-08/Rainforest-Alliance-Certification-in-Coffee-Production.pdf>

Udržitelný rozvoj. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

UTZ IMPACT REPORT MARCH 2016: Combining insights from UTZ monitoring data with findings from impact studies. In: *UTZ: Better farming Better future* [online]. 2016 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://utz.org/?attachment_id=6120

ZEMAN, Radek. KÁVA: zkušený matador na burze. In: *Kávové listy* [online]. 2013 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.kavovelisty.cz/kava-zkuseny-matador-na-burze/>

Životní úroveň, životní styl a lidské potřeby. *Vítejte na Zemi* [online]. 2013 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: http://vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=zivotni_uroven_zivotni_styl_a_lidske_potreby&site=spotreba

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

FLO – Fairtrade Labelling Organisation

WTFO – World Fair Trade Organisation

FTO – Fair Trade Organisation

ILO – Mezinárodní organizace práce

EFTA – European Fair Trade Association

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

HDP – Hrubý domácí produkt

HNP – Hrubý národní produkt

HDI – Human Development Index

HPI – Human Poverty Index

MPI – Multinational Poverty Index

SMBC – Smithsonian's Migratory Bird Center

SAN – Sustainable Agriculture Network

M&E – Monitoring & Evaluation

CRECE – Centrum pro regionální podnikání a kávové studie

COSA – Výbor pro hodnocení udržitelného rozvoje

COE – Cup of Excellence

ICO – International Coffee Organization

GIP – Good Inside Portal

SEZNAM GRAFŮ, TABULEK A OBRÁZKŮ

Seznam grafů

Graf 1 10 zemí s největší spotřebou kávy za rok 2013 (zdroj: vlastní podle Chládková et al., 2008).....	33
Graf 2 Světová produkce a spotřeba kávy (zdroj: vlastní dle ico.org)	33
Graf 3 Produkce kávy ve světě (zdroj: vlastní dle fao.org).....	34
Graf 4 Výnosy z produkce kávy v hg/ha (zdroj: vlastní dle FAOSTAT).....	35
Graf 5 Export, produkce a domácí spotřeba v Kolumbii (zdroj: vlastní dle ico.org).....	36
Graf 6 Export, produkce a domácí spotřeba v Peru (zdroj: vlastní dle ico.org).....	37
Graf 7 Export, produkce a domácí spotřeba v Bolívii (zdroj: vlastní dle ico.org).....	38
Graf 8 Vývoj výkupních cen kávy (zdroj.: vlastní dle ico.org).....	41
Graf 9 Typy půd v Kolumbii (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017a)	72
Graf 10 Typy půd v Peru (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017b).....	73
Graf 11 Typy půd v Bolívii (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017b)	73

Seznam tabulek

Tabulka 1 Produkce kávy vybraných zemí a jejich podíl na světové produkci (zdroj: vlastní dle ico.org).....	35
Tabulka 2 Ekonomické ukazatele vybraných zemí	39

Seznam obrázků

Obrázek 1 Výrobní řetězec kávy (zdroj: vlastní dle Ecomanagement for food).....	17
Obrázek 2 Srovnání cen kávy druhu Arabica (zdroj: http://www.agris.cz/clanek/182460).....	42
Obrázek 3 Cyklus produkce a ceny (zdroj: vlastní dle European Coffee Federation)	43
Obrázek 4 Mapa změny pěstebních ploch (zdroj: Bunn C. et al, 2015).....	45
Obrázek 5 Porovnání rozdělení zisku běžné kávy a Fair Trade (Zdroj: Sedláčková, 2016)	50
Obrázek 6 Mapa Peru (zdroj: cia.gov., 2017b).....	71
Obrázek 7 Mapa Kolumbie (zdroj: cia.gov., 2017a)	71
Obrázek 8 Mapa Bolívie (zdroj: cia.gov., 2017c)	72
Obrázek 9 Oblasti využití Fairtradových prémie v období 2013/2014 (zdroj: SCOPE AND BENEFITS OF FAIRTRADE: SEVENTH EDITION 2015)	74

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Základní mapy vybraných zemí

Příloha č. 2 – Podíl zemědělské plochy na celkové ploše vybraných států

Příloha č. 3 – Oblasti využití Fairtradových prémie v období 2013/2014

Příloha č. 1 – Základní mapy vybraných zemí

Obrázek 7 Mapa Kolumbie (zdroj: cia.gov., 2017a)

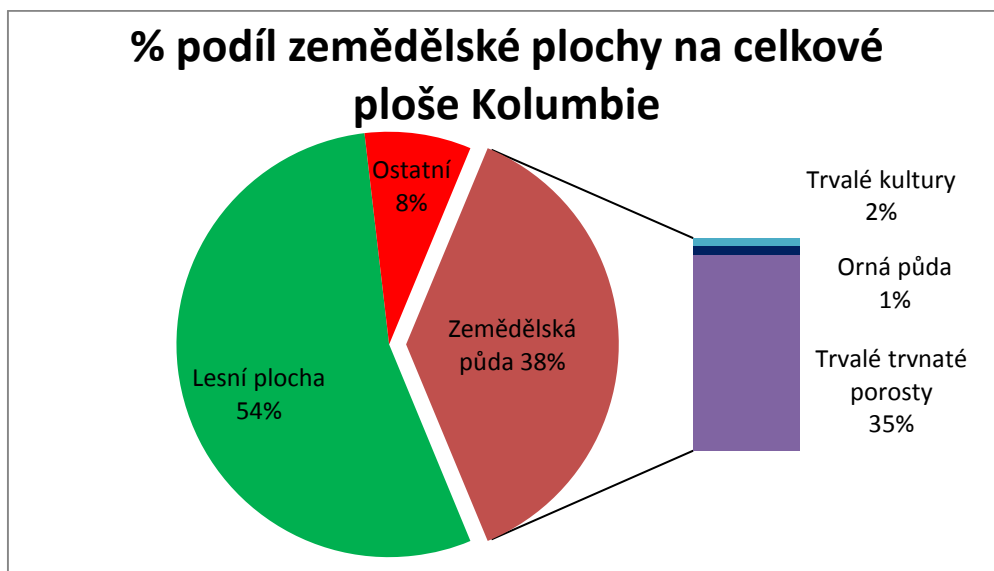

Obrázek 6 Mapa Peru (zdroj: cia.gov., 2017b)

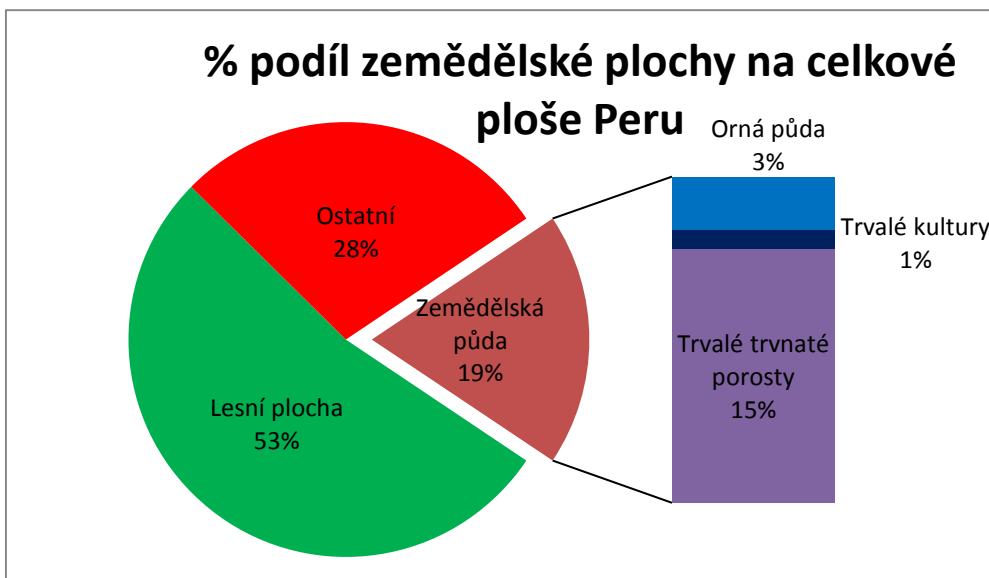

Obrázek 8 Mapa Bolívie (zdroj: cia.gov., 2017c)

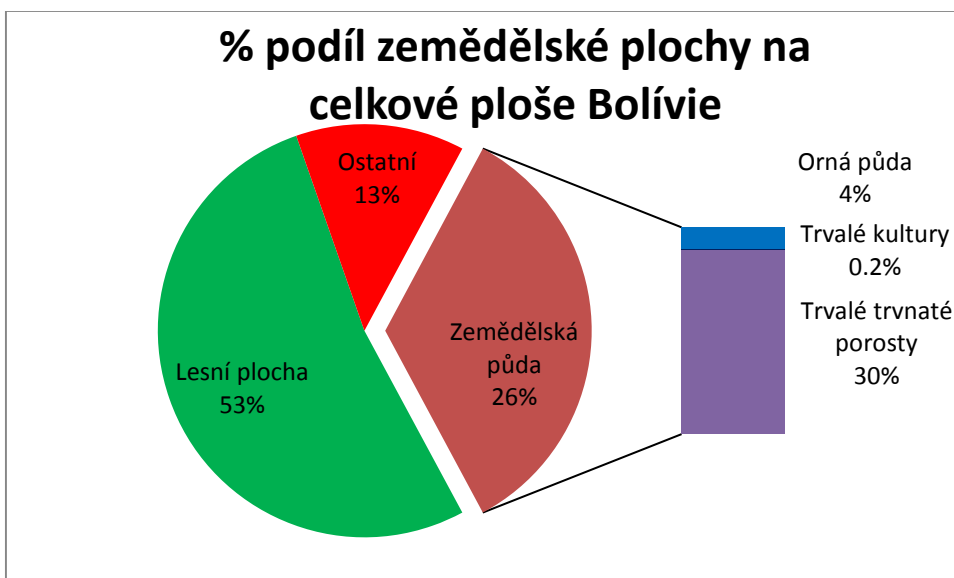
Příloha 2 - Podíl zemědělské plochy na celkové ploše vybraných států

Graf 9 Typy půd v Kolumbii (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017a)

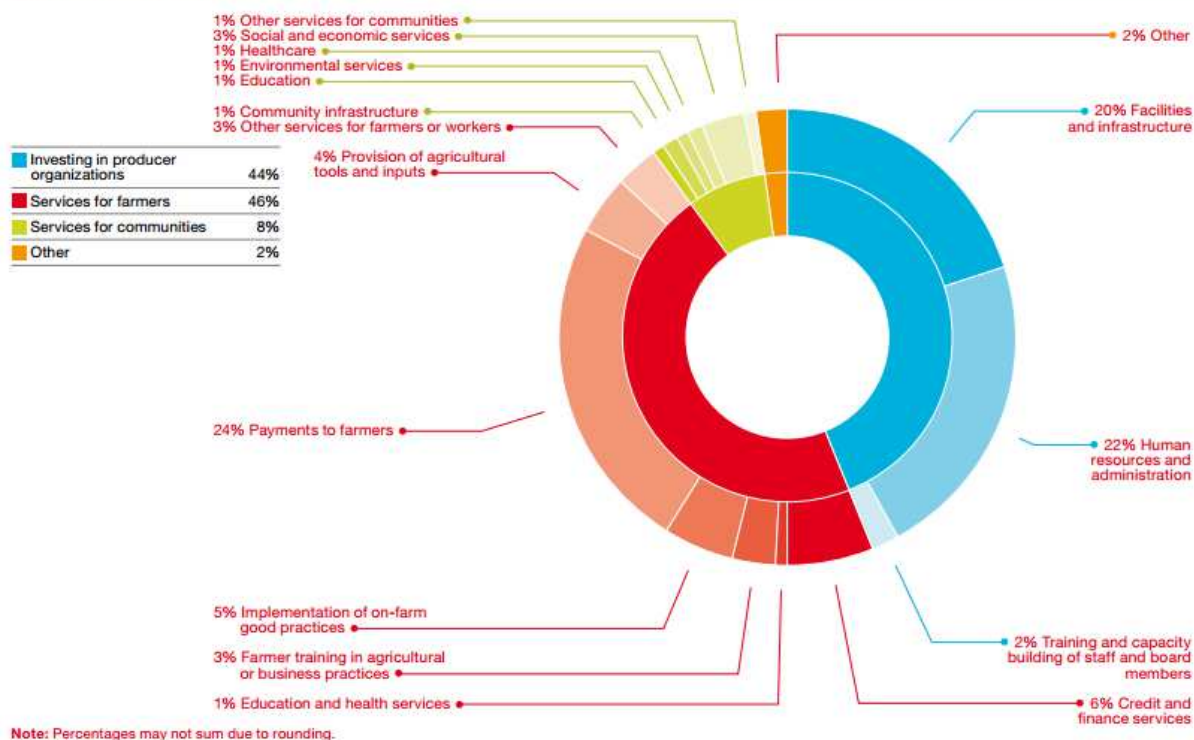
Graf 10 Typy půd v Peru (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017b)

Graf 11 Typy půd v Bolívii (zdroj: vlastní dle cia.gov, 2017b)

Příloha č. 3 – Oblasti využití Fairtradových prémie v období 2013/2014

FAIRTRADE COFFEE: FAIRTRADE PREMIUM USE 2013-14

Obrázek 9 Oblasti využití Fairtradových prémie v období 2013/2014 (zdroj: SCOPE AND BENEFITS OF FAIRTRADE: SEVENTH EDITION 2015)